

Толас Радзімы

№ 13 (2103)
30 сакавіка 1989 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

ЛЕСНІКОЎНА

Алена Шчэрба вярнулася ў свой лес з цвёрдым намерам: жыць і працаваць тут. Залаты медаль са школы ды інстытуцкі дыплом з адзнакай маглі б стаць для яе гарантыяй уладкаванага гарадскога жыцця. Калі б яна захацела гэтага. Але... Ведае Алена, што за чвэрць стагоддзя знікла чацвёртая частка лясных масіваў рэгіёна, засыхаюць палескія лясы, гараць, выкарчоўваюцца. Ды і ў кожным з сямісот лясніцтваў Беларусі свае беды. Напрыклад, у Дзяніскавіцкім, якое стала Аленіным «запаведнікам», за сорок гадоў — яна дзесяты ляснічы...

Сапраўды, жыццё на кардоне не салодкае. Бездарожжа, балоты, непагадзь, штодзённыя ма-рафоны. Дзялянкі, прасекі, гектары, кубаметры. Лічыцца, што не жаночая справа — гаспадарыць у лесе, і толькі аднаго жадання працаваць тут — мала. Але дзяўчыне з выглядам гарадской модніцы да такіх умоў не прывыкаць. Яна леснікоўна — дачка лесніка.

Вядома, жыццё на водшыбе можна не толькі загартаваць, але і агрубіць, расслабіць. Галоўнае — душа. Бо ад бяздушша гіне прырода. Плакатамі «Беражыце лес!» альбо «Прырода — наш друг» ды паказчыкамі нарыхтаваных кубоў яе не ўберажэш, не абароніш. На вачах знікае прыгажосць Палесся, яго непаўторнасць, чысціня. Якім будзе яно заўтра, праз дзесяць, сто гадоў? Ці адноўяць маладыя насаджэнні яго прыгажосць і магутнасць? Ці не разбягуцца пасля меліярацыі і людзі, як тыя звыры і птушкі, што пакідаюць насаджаныя месцы!

Зразумела, адной Алене Шчэрбе не справіцца з такімі праблемамі, нават у сваім невялікім Ганцавіцкім раёне. Нават побач з бацькам, разам з малодшай сястрой Антанінай, якая таксама скончыла школу з залатым медалём, вучыцца на лесавода і хутка прыедзе ў свой лес.

А вось калі ўсе разам, усе семсот беларускіх ляснічых і 10 тысяч леснікоў, тады гэта моц.

НА ЗДЫМКУ: ляснічы Алена ШЧЭРБА.

Фота А. КЛЕШЧУКА.

РАЗГЛЕДЖАНЫ ПЫТАННІ

У БЮРО ЦК КПБ

Адбылося чарговае пасяджэнне Бюро ЦК КПБ. На ім была прынята пастанова ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР аб распрацоўцы Рэспубліканскай комплекснай праграмы на 1990—1995 гады па ліквідацыі на тэрыторыі Беларускай ССР вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

Бюро ЦК КПБ абмеркавала пытанне і прыняло пастанову аб стварэнні ў рэспубліцы Кнігі памяці, у якую будуць занесены звесткі аб загінуўшых у баях за Радзіму войнах, партызанах і падпольшчыках — ураджэнцах Беларусі, а таксама пахаваных на тэрыторыі рэспублікі патрыётах — прадстаўніках іншых народаў і народнасцей СССР, аб мірных жыхарах, якія падвергліся вагжаму тэрору.

Маецца на ўвазе, што Кніга памяці, стварэнне якой мяркуецца ў асноўным завяршыць да 50-годдзя Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, будзе ўяўляць сабой шматтомную (прыкладна 130 кніг) гісторыка-дакументальную хроніку па кожнаму раёну і гораду рэспублікі.

У сувязі са 150-годдзем з дня нараджэння беларускага паэта-дэмакрата Ф. Багушэвіча, якое спаўняецца 21 сакавіка 1990 года, Бюро ЦК КПБ зацвердзіла мерапрыемствы на падрыхтоўцы да святкавання гэтага юбілею. Утворана рэспубліканская юбілейная камісія, старшынёй якой зацверджаны віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук БССР І. Навуменка.

У перыяд падрыхтоўкі да юбілею прадугледжваецца правядзенне ў рэспубліцы навуковых чытанняў, свят паэзіі, тэматычных вечароў, выставак літаратуры, іншых масавых мерапрыемстваў, прысвечаных жыццю і творчасці паэта.

На пасяджэнні былі разгледжаны прапановы Камісіі Бюро ЦК Кампартыі Беларусі па дадатковаму вывучэнню матэрыялаў, звязаных з рэпрэсіямі, меўшымі месца ў перыяд 30—40-х і пачатку 50-х гадоў, і Камісіі партыйнага кантролю пры ЦК КПБ па пытанню партыйнасці некаторых асоб, неабгрунтавана выключаных з партыі і асуджаных да вышэйшай меры крымінальнага пакарання, а затым поўнасцю рэабілітаваных у судовым парадку.

Сярод іншых адноўлены (пасмяротна) у КПСС Казачонак Георгій Сямёнавіч — былы другі сакратар Палескага абкома КП(б)Б, член партыі з 1918 года, неабгрунтавана выключаны з партыі ў 1938 годзе і асуджаны ў маі 1940 года да 10 гадоў пазбаўлення волі як «вораг народа» (у 1943 годзе, знаходзячыся ў зняволенні, памёр). У 1954 годзе поўнасцю рэабілітаваны ў судовых адносінах.

Бюро ЦК КПБ пацвердзіла (пасмяротна) членства ў КПСС поўнасцю рэабілітаванага ў судовым парадку былога намесніка начальніка Упраўлення па справах мастацтваў пры СНК БССР — кіраўніка Белдзяржкіно Коіка Дзмітрыя Юдавіча, члена партыі з 1915 года, прыгаворанага ў 1937 годзе да вышэйшай меры крымінальнага пакарання па прад'яўленаму яму фальшываю абвінавачанню ў прыналежнасці да так званай «контррэвалюцыйнай трацкісцкай тэрарыстычнай арганізацыі».

ПАМЯЦЬ АБ НАРОДНЫМ ГЕРОІ

«ЗА НАШУ І ВАШУ ВОЛЮ»

Споўнілася 125 гадоў з дня смерці Кастуся Каліноўскага. 22 сакавіка 1864 года кіраўнік сялянскага паўстання быў пакараны смерцю на віленскім Лукішскім пляцы. Каля сімвалічнага надмагілля К. Каліноўскага і З. Серакоўскага адбыўся мітынг, у якім прынялі ўдзел вільнюскія беларусы, моладзь і прадстаўнікі творчай і навуковай інтэлігенцыі з Мінска.

На мітынгу выступілі прадстаўнікі беларускага клуба «Сябрына», беларускага таварыства пры Літоўскім фондзе культуры, навукоўцы Мінска і Вільнюса.

Прагучала думка аб неабходнасці стварэння помніка Каліноўскаму ў Вільнюсе, Мінску і Гродне. Ёсць меркаванні, што віленскі мемарыял павінен аб'яднаць постаці К. Каліноўскага, барацьбіта за лепшую долю польскіх сялян З. Серакоўскага і героя Жмудзі А. Мацкявічуса. Такі помнік адлюстравы бы інтэрнацыяналісцкі дэвіз паўстання — «За нашу і вашу волю!»

Аб пераемнасці традыцый барацьбы за сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне ў нашым краі гаварыў малады навуковец Язэп Янушкевіч. Кожны, хто выступаў, так ці інакш гаварыў аб адзінстве лёсаў беларускага і літоўскага народаў, нашай агульнай гісторыі і культурных каранях. Называліся імёны сыноў беларускага народа, якія змагаліся за незалежнасць Літвы, бралі ўдзел у культурным будаўніцтве і стварэнні навуковага патэнцыялу суседняй рэспублікі.

На заканчэнне мітыngu да сімвалічнага надмагілля былі ўскладзены кветкі і вянок. Грамада праспявала ў памяць Кастуся і ягоных паіччнікаў «Пагоню» Максіма Багдановіча. А потым адбылося шэсце па Вільнюсу па мясцінах, звязаных з дзейнасцю Кастуся Каліноўскага.

СПАЧАТКУ — АЙЧЫННЫ РЫНАК

«СЕЛЕНА» У КІШЭНІ

Незамыянімы спадарожнік у адпачынку і ў дарозе — новы малагабарытны прыёмнік «Селена», які выпушчаны мінскім аб'яднаннем «Гарызонт». Навінку можна схваць у кішэню, у мініяцюрную жаночую сумачку. І ў гэтым адна з яе галоў-

ных вартасцей. Да сённяшняга дня апараты, што бралі і ультракароткія хвалі, не ўдавалася зрабіць невялікімі па памерах. Мінчане ж, скарыстаўшы мікрасхему ўласнай канструкцыі, змаглі вырашыць гэтую тэхнічную праблему.

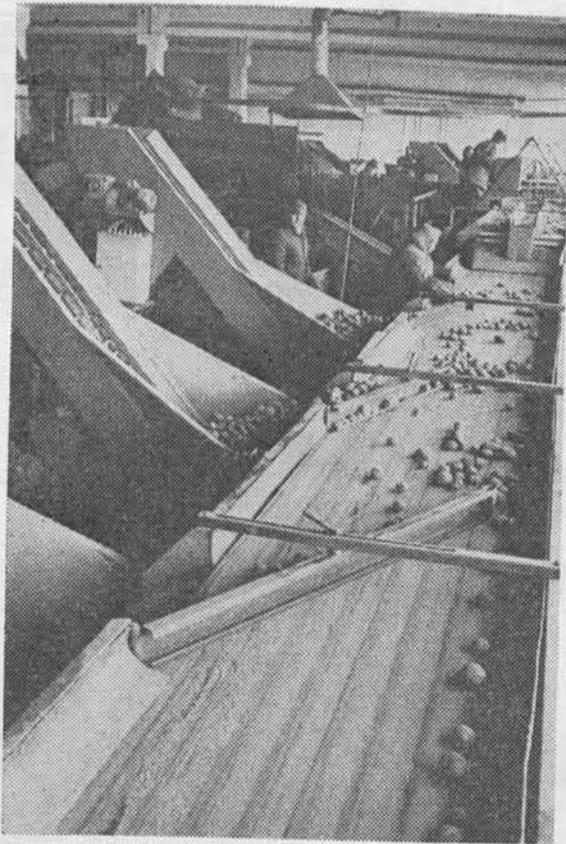
Больш паўтары тысячы новых прыёмнікаў у дзвюх мадыфікацыях прадпрыемства адправіла ў магазіны беларускай сталіцы. Затым іх убачаць і жыхары іншых месцаў — к канцу года выпуск «кішэннага радыё» дасягне 50—60 тысяч. Навінка будзе адпраўляцца і за мяжу.

ПАЧАЛАСЯ НАВІГАЦЫЯ

Надзвычай рана сёлета ўзняты флаг навігацыі на блакітных магістралях Верхне-Дняпроўскага рачнога парашодства. Першым з Гомельскага рачнога порта выйшаў на перавозку народнагаспадарчых грузаў цеплаход вопытнага капітана Міхаіла КАРАТКЕВІЧА (на здымку).

НАВУКА — ВЫТВОРЧАСЦІ

Унікальны комплекс па перапрацоўцы, сартаванню і расфасоўцы бульбы пачаў дзейнічаць на Цэнтральным аптова-рознічным плодаагароднінным камбінаце беларускай сталіцы. За змену ён можа прапусціць каля 80 тон клубняў — трэць дзённай патрэбнасці паўтарамільённага горада. Арыгінальная лінія распрацавана спецыяльным канструктарскім тэхналагічным бюро Дзяржагпрама БССР.

Новае абсталяванне, якое ўстаноўлена ў прасторным цэху, поўнасцю выключыць ручныя аперацыі, выслабаныць вялікую колькасць людзей, палепшыць якасць адпраўляемай у магазіны прадукцыі. Традыцыйных пераборшчыц-кантралёраў на лініях змяняць электронныя прыстасаванні, а да фасавачных аргэнтаў з размеркавальнага стала будуць паступаць толькі якасныя стандартныя клубні. Сумесна з канструктарамі спецыялісты камбіната распрацоўваюць лінію-комплекс па выгрузцы капусты, удасканальваюць працэс захоўвання морквы, яблыка, вінаграду, цыбулі. Новаўвядзены дадуць магчымасць павялічыць ёмістасць існуючых сховішчаў на 60—70 працэнтаў, значна скараціць страты.

НА ЗДЫМКУ: аўтаматызаваная лінія па перапрацоўцы, сартаванню і расфасоўцы бульбы.

СУПРАЦОУНІЦТВА

ДРУЖАЦЬ ТЭАТРЫ — ВЫЙГРАЕ ГЛЯДАЧ

Дагавор аб супрацоўніцтве заключыў калектыў тэатра імя Я. Купалы з тэатрам імя Рача Стоянава з балгарскага горада Габрава. Акцёрам, рэжысёрам, пастановачнай частцы, вядома ж, цікава будзе з першых рук даведвацца, над чым працуюць замежныя калегі, дзяліцца навінамі аб іх дзе перабудовы ў тэатральнай справе.

МОДНАЕ АДЗЕННЕ

НА ВЫСТАЎКУ У КНР

Чарговую калекцыю моднага адзення падрыхтаваў і адправіў эксперыментальны цэх швейнай фабрыкі імя Дзяржынскага ў Бабруйску. На гэты раз з майстэрствам беларускіх швейнікаў паказаў мяцца ў Кітайскай Народнай Рэспубліцы.

Асартымент калекцыі вызначаецца разнастайнасцю, шэраг вырабаў — асоба модныя, ультра-сучасныя.

Многае з таго, што было адпраўлена ў КНР, ужо паступае ў продаж. Штогод тут распрацоўваецца больш за 100 мадэлей мужчынскага і жаночага адзення.

МІНСК — ВАРШАВА І ДАЛЕЙ

ПЕРШЫ МІЖНАРОДНЫ

— Кожны, хто збіраецца выехаць за мяжу, сутыкаецца з праблемай білетаў. Асабліва многа жадаючых наведваць ПНР. Аналагічная праблема і ў нашых суседзях, жадаючых прыехаць да сваякоў і сяброў, якія жывуць у Беларусі. Таму мы звязаліся са сваімі польскімі калегамі, якія таксама вельмі зацікаўлены паставіліся да нашай прапановы. Сумесна заняліся распрацоўкай аўтобуснага маршруту Мінск — Варшава і назад, — расказвае намеснік начальніка вытворчага аб'яднання «Мінскпасажыраўтатранс» А. Мухін. — Цяпер усе фармальнасці выкананы. 15 красавіка ў дзевяць гадзін з аўтавакзала «Усходні» адправіцца першы экспрэс. Рух будзе арганізаваны на партыётных пачатках. Адначасова выязджае аўтобус з Варшавы. Прыбыццё на канчатковы пункт у 20.35. Усяго на тыдзень будзе чатыры рейсы: серада, чацвер, субота, нядзеля. Два — мы, два — яны. Адзінаццаць з паловай гадзін у дарозе. На маршруце прадугледжаны прыпынкі. Курсіраваць на лініі будуць нашы самыя камфартабельныя аўтобусы «Ікарус-250», «Ікарус-256».

Купіць білет можна будзе на аўтавакзале «Усходні». Тут у першых чыслах красавіка адкрыюць спецыяльную касу. Арыенціраваная цана білета 20 рублёў. Продаж будзе ажыццяўляцца за 30 сутак да адпраўлення. Прадугледжана, што кожны бок браніруе ў другога дзесяць месцаў. Так што, калі хто вырашыў туды ехаць поездам, а назад — аўтобусам, калі ласка, можа загадаць набыць у нас білет. Разлік за савецкія грошы, а ў партнёраў, натуральна, за злотыя. Пры пакупцы білета неабходны замежны пашпарт.

Дазволена бясплатна правозіць два чамаданы, ручную паклажу. Што тычыцца пераліку тавараў, дазволена да вывазу за мяжу, то пра гэта дастаткова гаварылася. Адведную інфармацыю даць пасажырам і вадзіцель.

Бясплатна можна везці з сабой дзіця да чатырох гадоў. На білеты для дзяцей ад чатырох да дзесяці гадоў уключна — 50-працэнтная скидка. Усім астатнім — толькі за стопрацэнтны кошт. Мы ж пачынаем працаваць на безвалютнай аснове. Кожнаму боку застаюцца ўсе атрыманыя сродкі ад продажу білетаў. Праз тры месяцы пасля адкрыцця маршруту зборомся для аналізу рэнтабельнасці. Не выключана, што будзем мяняць кошт праезду ў залежнасці ад часу года, па-току пасажыраў.

Многія жыхары нашай рэспублікі маюць сваякоў у Беластоку. Збіраемся адкрыць аўтобусны маршрут і ў Беласток. Але тут яшчэ наперадзе немалая падрыхтоўчая работа, розныя ўзгадненні, удакладненні, аналіз яго эканамічнай мэтазгоднасці.

Будзе, відаць, удакладняцца, змяняцца і зацверджаная намі траса ў Варшаву. Пакуль не прадугледжаны заезд у Баранавічы, каб не трапіць часу, хаця аўтобус пройдзе праз гэты горад. Але польскі бок прапанаваў зрабіць тут дадатковы прыпынак. Пойдзем ім насустрач...

Міжнародных аўтобусных маршрутаў у нас у краіне яшчэ не было. Няма і вопыту афармлення адпаведных дакументаў. Наш — першы. І таму ў Мінск на заключныя перагаворы, падпісанне дагавора прыехалі калегі з Вільнюса і Львова. Яны таксама думаюць адкрываць аўтобусныя маршруты ў Польшчу. Ім будзе прасцей, бо мы праклялі першую сцяжынку. Дадам. Не варта здзіўляцца, пачуўшы аб рэйсавых аўтобусах з Мінска ў Чэхаславакію і Венгрыю. На мой погляд, такое зусім рэальна. І мы гэтыя пытанні пачнем абмяркоўваць.

На апошняй сустрэчы з польскімі таварышамі ішла размова і аб перспектывах супрацоўніцтва. Калі маршрут стане прыносіць прыбытак, створым сумеснае прадпрыемства, якое зоймецца не толькі перавозкай пасажыраў, але і абслугоўваннем турыстаў, напрыклад. Будзем рэгулярна абмывацца рабочымі дэлегацыямі, плануем пачаць абмен пуцёўкамі ў месцы адпачынку. Будучы і іншыя формы сувязі, таму што наша супрацоўніцтва толькі пачалося, з часам яно расшырыцца і стане больш моцным.

МАЛАДЗЁЖНЫ АДПАЧЫНАК

ПЯЧОРЫ АДКРЫВАЮЦЬ НАС

Калектыўнае інтэрв'ю журналісту даюць удзельнікі спелеаэкспедыцыі ў самую глыбокую пячору Савецкага Саюза — Снежную. Усе яны — са спелеаклуба «Бяздонне», які створаны ў Мінску пры адным з рабочых інтэрнатаў вытворчага аб'яднання «Інтэграл».

— Перш за ўсё мы хочам цікава, паўнакроўна жыць, — так адказвае на просьбу бліжэй пазнаёміць чытачоў са спелеаклубам яго кіраўнік Аляксей Крыцкі, ён жа — супрацоўнік навукова-даследчага цэнтра 2-га Маскоўскага медыцынскага інстытута. — Клуб воляў лёсу вырас на «Інтэграле». Непрабачана трапіў сюды чатыры гады назад і я. Сітуацыя парадасна-парадасная: да гэтага часу жыў і працаваў у Маскве, а «Бяздонне», членам якога з'яўляюся, дыслацыравана ў Мінску. Там не менш клуб жыве, і сведчанне таму — нашы штогадовыя спелеаэкспедыцыі.

— Хто ўваходзіў у склад мінулагадней экспедыцыі ў Снежную?

— Усяго ў ёй удзельнічала трынаццаць спелеатурыстаў. Касцяк складалі хлопцы і дзяўчаты з «Інтэграла» — Іх сямёра, трое з Масквы, у тым ліку мая жонка, была мінчанка біяарганічнай хіміі АН БССР і адзін студэнт Беларускага політэхнічнага інстытута. Сярэдні ўзрост удзельнікаў — 26—27 гадоў, у асноўным людзі з вышэйшай адукацыяй. І ўсе — хопць гэта не адзначалася, вядома, ні ў якіх дакументах спелеаэкспедыцыі — вядомыя раманы паземных падарожжаў.

— Ці азначае гэта, што «покліч дарожа» для вас — самы моцны ў жыцці, альбо пячоры — толькі хобі?

— Ведаецца, язык не паварочваецца называць словам «хобі» такую справу, як спелеалогія. Я рызыкнуў бы нават прыкласці для спасціжнення гэту сутнасць афарызм «праз цэрні — да гуты можа ўспрыняць усё спелеападарожжа як... непрыемнасць. Каменны прызнаны назва вузкіх хадоў», забаронаны ўчасткі, водны перашкоды — гэта, што называецца, азы. У пячоры — абсалютная цемра, і толькі праз ліхтара, замацаванага на касцяку, прапразае яе. Або калодзежы... Напрыклад, і ўявіць цяжка 160-метровы адвесны спуск па тоненькай вяроўцы ў Вялікі калодзеж Снежнай. Жыццё спелеолага ў такіх моманты ў вай «валасіне», страчваеш адчуванне прасторы, часу. Але за ўсё гэтыя цяжкія пячоры ўзнагароджваюць нас, што яны даюць, — адчуванне паўадчуваеш адказнасць за сяброў, калі яны давяраюць свае жыцці замацаванай табой падвесцы. У пячоры не скалтурэш, не схавашся за чужую спіну, не прыкрыешся прыгожымі словамі. У гэтым сэнсе для нас павячэннасці. Напэўна, калі б не было іх — мы знайшлі б нешта іншае, яны — не фетыш, але пячоры адкрываюць нам нас саміх. І мы плацім ім за гэта сваёй любоўю.

— Паколькі размова ідзе аб узаемаадносінках у групе, мікраклімаце спелеаэкспедыцыі, цікава было б даведацца ўвогуле аб коле вашых інтэрв'ю.

— Раней я займалася баскетболам, тэнісам, але пасля знаёмства са спелеалагамі канчаткова «захварэла» мову інжынер з «Інтэграла» Ірына Спакова. — Завабілае нас сюды, у клуб спелеаклуба, які мы дзякуючы маем, не толькі тэлевізар, магнітафон ды іншая абстаноўка, што тут ёсць. Працягваюць людзі. У клубе разам з 20. Кожны мае асноўную работу, а ў вольны час хочацца сустрэч з тымі, разумеюць. Знайці іх не кожнаму ўдаваецца, цяпер усюды аб праблеме арганізацыі вольнага часу моладзі. Нам лашанцавала, нам разам цікава аб'яўляюць навінкі літаратуры і праблемы. Мы сябруем з іншымі турклубамі, з самадзейнымі выканаўцамі

песень. Наш клуб прыцягвае цікавых людзей, арыгінальных, а засяроджаных на сабе, заклапочаных толькі ўласным дабрабытам, адштурхоўвае.

— Ірына, як вы сябе адчувалі ў час першага спуску ў пячору?

— Я не ведаю, як у каго, — а ў мяне на сэрцы быў... страшэнны страх, я б так назвала той стан. Сябры дапамаглі замацавацца мне на спускавым фале, а пада мной было велізарнае, як мне здавалася, бяздонне. Помню, падбадзёрвалі: давай, давай. Смялей, адштурхніся. Я як быццам уключылася — і пайшла, пайшла ўніз. Нечакана пад нагамі адчула снежнік, глянула ўгору — а там зоркі, бо ноч была. А выходзіла з пячоры ўпершыню ўжо днём. Памятаю: сонца, неба блакітнае, страшэнная стома ад працы ў пячоры. Я выйшла ўся ў гразі, вакол бялюты снег — і дух захоплівае ад нейкага глыбокага аблягчэння, ад неймавернай прагі жыцця...

— Як ставіцца да твайго захоплення знаёмых, бацькі?

— Я доўга думала, што бацькі не ведаюць пра мае паходы, аказалася — ведаюць, і даўно. Ставіцца спакойна, мне здаецца, нават рады, што ў мяне ёсць захопленне, сапраўдны сябры. На вытворчасці, вядома, такой аднадушнасці няма, чую: «гэта ж так цяжка». «Лешы паезд на поўдзень, як усё, паеш фруктаў»... Але ў вачах нават — шкадаванне, што быт не пускае іх адправіцца ў падарожжа.

— А што найбольш падабаецца ў пячорах?

Цяпер нашу размову працягвае фатограф экспедыцыі «Снежная» Мікалай Маскоўскі:

— Я прыхілілі так званай суровай прыгажосці. Вядома, з асалодай разглядаю сталактытавыя, сталагмітавыя ўтварэнні, так званыя каменныя кветкі, але найбольшае эстэтычнае, эмацыянальнае ўражанне пакінула менавіта рака. Чыстая, халодная вада, яна то павольнай плыню, то з вадаспадамі выглядае вельмі магутна. Выдатна памятаю першую маю сустрэчу з падземнай ракой: ішлі па больш-менш сухому участку, потым патроху пачаў нарастаць гул, быццам набліжаўся цяжка грузаны поезд. Гул мацнеў, запаўняў усю прастору. Я спускаюся ў калодзеж, лаўлю нагамі выступ — а пада мной грукоца вада.

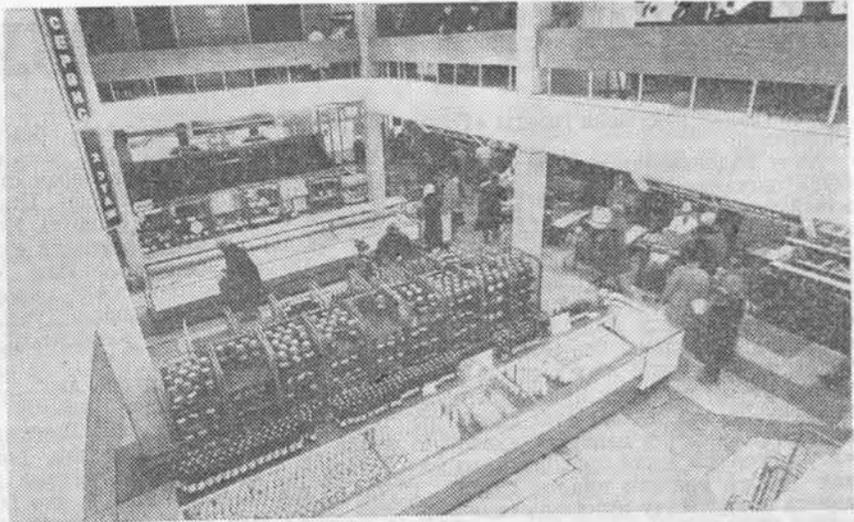
— Чаму, аднак, менавіта спелеападарожжы сталі часткай вашага жыцця? — прашу адказаць на пытанне сувязіста штурмавой групы, таксама мінчаніна, Валерыя Гатоўчыка.

— Напэўна, таму, што ў пячорах мы адчуваем сябе кожны раз першаадкрывальнікамі. Гэта «чысты» кантакт з суровай прыродай. У пячорах нязвыклія, не затапаныя сотнямі жадаючых уражанняў пейзажы. А адчуванне таго, што за нейкім паваротам ад цябе ёсць цэлы свет, які не бацьку ніколі ніхто, — надзвычай рамантычнае.

— І апошняе пытанне: аб планах спелеаклуба. (З ім я звяртаюся зноў да Аляксея Крыцкага).

— Нас чакаюць пячоры — гэта несумненна. Падрыхтоўка да новых спелеаэкспедыцый працягваецца, прыгым як у Мінску, так і ў Маскве, дзе ў нас набірае моц «філіял». У клуб прыходзяць новыя людзі, мы марым для набыцця яшчэ большага вопыту паходзіць па пячорах з замежнымі спелеолагамі. Магчыма, будзем падтрымліваць кантакты і з навукоўцамі, а ў вывучэнні пячор, як вядома, зацікаўлены мінеролагі, фізікі, хімікі, батанікі. Працягваюць цікаваць, дарэчы, да паводзін людзей у экстрэмальных умовах псіхолагі, сацыёлагі, медыкі. Спадзяёмся, аднак, што, нягледзячы на такія вялікія планы, з нашых спелеаэкспедыцый не выветрыцца дух рамантыкі і нам па-ранейшаму будзе цікава нанава адкрываць у іх саміх сябе.

Гутарку вёў Іван ЖДАНОВІЧ.

Шмат споў удзячнасці выказваецца ў адрас маладых брэсцкіх прадаўцоў, якія аб'ядналіся ў групу «Клопат і увага». Дзяўчаты ўзяліся абслугоўваць інвалідаў ваіны і працы, адзіночкіх ветэранаў. Прыносяць ім дадому неабходныя прадукты, выконваюць заказы на пакупку прамысловых тавараў, аказваюць розныя паслугі.

НА ЗДЫМКАХ: у гандлёвай зале брэсцкага магазіна № 58 арганізаваны свабодны доступ да ўсіх груп тавараў; прадукты дадому інваліду і групы Мікалая ФЯДОСІКУ прынеслі Таццяна БАСАЦКАЯ і Тамара КУЧУРКА; заўсёды сярод ініцыятараў усіх добрых пачыненняў у калектыве старшы прадавец Таццяна ДУБОВІК, кантралёры-касіры Галіна МАЗЬКО і Лілія САБЛІНА.

Фота Э. КАБЯКА.

«БЕЛАРУСЬ» ВА УГАНДЗЕ

Ва Угандзе пачаліся выпрабаванні трактароў «Беларусь-510» і «Беларусь-82», якія прадстаўляюць сямейства уніфікаваных машын Мінскага трактарнага заводу.

Кантракт аб выпрабаваннях быў нядаўна падпісаны мясцовай фірмай «Квік модерн рэфрыжырызшн» і савецкім аб'яднаннем «Трактарэкспарт».

Як адзначае мясцовая газета «Файнэшил таймс», начальнік канструктарскага аддзела Мінскага трактарнага заводу Анатоль Бабко пачаў навучанне першай групы угандыйцаў на палях вучэбнага цэнтра — сельскагаспадарчага каледжа ў Бузітэме (што на ўсходзе краіны, непадалёк ад граніцы з Кеніяй), публікаванага з дапамогай СССР. Там вось ужо больш дзесяці гадоў паспяхова эксплуатаюцца машыны мінскай вытворчасці.

Падкрэсліваецца, што «па надзейнасці і эканамічнасці» многамэтавыя трактары «Беларусь» адпавядаюць лепшым сусветным узорам. Між тым канкурэнцыя нашым машынам тут сур'ёзная — гэта «Масей Фергюсан» (Англія), «Інтэрнэшнл» (ЗША), «Кубота» (Японія).

Угандыйская прэса адзначае, што ў Эфіопіі ўжо дзейнічае завод па зборцы мінскіх трактароў (да 1000 машын у год), а ў Анголе, Гане, Мадагаскар, Мазамбіку і Нігерыі яны працуюць ужо на працягу многіх гадоў. Да гэтага можна дадаць, што доўгія ўзоры пастаўлены ў Замбію і Зімбабве.

Нядаўна і суседняя Танзанія ў выніку прайшоўшых там выпрабаванняў, кіраўніцтва якімі таксама ажыццяўляў А. Бабко, падпісала кантракт на закупку 165 савецкіх трактароў, у тым ліку і «Беларусь».

Аб цікавасці, якую праяўляюць угандыйцы да савецкіх трактароў, сведчыць і такі факт. Нядаўна ў сталіцы краіны — Кампале на дэманстрацыі, прысвечанай трэцяй гадавіне прыходу да ўлады Нацыянальнага руху супраціўлення на чале з Іавэры Мусевені, які стаў прэзідэнтам Уганды, калону прадстаўнікоў міністэрства сельскай гаспадаркі ўзначаліў трактар «Беларусь», а кіраваў ім... Анатоль Бабко.

ПАВЕРУ Ў ПЕРАБУДОВУ

Паважана рэдакцыя газеты «Голас Радзімы»!

Хачу падзякаваць вам, што магу быць пастаянным чытачом вашай цікавай газеты — «Голас Радзімы», якую дастаю рэгулярна на працягу некалькіх гадоў. Я калісьці напісаў і выслаў ліст да вашай рэдакцыі. Але чамусьці ён не быў надрукаваны на старонках «Голасу Радзімы» (а быў напісаны пахвальна, без ніякай крытыкі). А вось гэты ліст з дозай крытыкі. Думаю, што гэта чуд будзе, калі надрукуеце яго. І калі гэта сапраўды наступіць, дык і я паверу ў савецкую «перестройку», якая праходзіць на вачах людзей вялікай краіны СССР і цэлага свету. Хачу выказаць свае ўражанні аб вашай газеце. Што мне падабаецца, а што не вельмі ў «Голасе Радзімы»? Якіх матэрыялаў не хапае?

Падабаецца форма газеты і добрая папера. Вельмі люблю чытаць звесткі

аб Беларусі і яе змагарках, біяграфіі вядомых і менш вядомых пісьменнікаў, аб тых, хто стаў ахвярай сталінскіх рэпрэсій 30—40-х гадоў. Цікавыя нататкі аб прыродзе Беларусі. Кожны раз чытаю гумар на апошняй старонцы, а таксама ад сэрца люблю беларускія песні з рубрыкі «3 народных песень». Я ўвогуле люблю ўсё, што датычыцца савецкай рэчаіснасці і гісторыі.

Што менш падабаецца, дык гэта, напрыклад, велзарныя здымкі на першай старонцы газеты. Таксама вялікія, на некалькі старонак, розныя інтэрв'ю і прамовы палітычных дзеячаў. Гэта нецкава, і мала хто іх чытае, таму што па радыё і тэлебачанні кожны мае магчымасць гэта пачуць і нават убачыць. Здаецца мне, што за надта гладка малюецца жыццё-быццё простага жыхара Беларусі на старонках «Голасу Радзімы». І амаль не ві-

даць адмоўных бакоў і з'яў у гэтай справе. Мы бачым і чытаем многа іншых газет з Беларусі. Там аб гэтых з'явах пішуць шмат. Помню яшчэ, як разам з іншымі газета надрукавала матэрыял супраць А. Сахарова, пісала адмоўна аб тых, хто нелегальна правозіў Біблію ў Савецкі Саюз. Але ж жыццё паказала, што кніга гэтая няшкодная. І яшчэ ёсць адна важная справа: на старонках газеты «Голас Радзімы» слова Бог пішыце з вялікай літары і праз гэта заваюеце сабе яшчэ большую павагу і аўтарытэт сярод чытачоў-суайчыннікаў.

Хачу яшчэ напаміць пра тую кніжны дадаткі, што вы нам дасылаеце. У большасці выпадкаў гэтыя кніжкі цікавыя і карысныя, і я сардэчна дзякую за іх. Але, на жаль, за надта яны маленькія і тоненькія. І мая прапанова: мо прасылайце нам, чытачам, больш вялікія і таўсцейшыя кніжкі-дадаткі. Вядома, што яны будуць каштаваць больш, таму прасылайце іх адну-дзве ў год. На гэтым закончу.

Прабачце за шчырасць, дарэгі,

але калі перабудова, дык перабудова. Жадаю вам, сябры-беларусы, усю найлепшага, многа шчасця, радасці і поспехаў у асабістым жыцці і працы. І пішыце як мага больш аб перабудове і аб «белых плямах» нашай гісторыі.

Мікалай ПАНФІЛЮК.

ПНР.

АД РЭДАКЦЫІ. Мы спадзяёмся, што зараз Мікалай Панфілюк павярне, што ў нашай краіне сапраўды адбываецца перабудова ўсіх галін жыцця савецкага грамадства. Хочам адзначыць, што рэдакцыя не згодна з некаторымі заўвагамі аўтара пісьма. Мы маглі б адказаць на іх непасрэдна ў газеце, але вырашылі гэтага не рабіць, каб не ўплываць на думку іншых чытачоў. Таму мы дзякуем Мікалаю Панфілюку за цікавасць да нашай газеты. Спадзяёмся, што яго пісьмо прыцягне вашу ўвагу, нашы паважаны суайчыннікі ў розных краінах, і вы таксама захочаце выказаць свае меркаванні. Чакаем вашых пісьмаў.

ПАПЯРЭДЖАННЕ

Калі адбылося катастрафічнае землетрасенне ў Арменіі, увесь свет прыйшоў на дапамогу пацярпеўшаму народу. У ліку першых на бяду суайчыннікаў адгукнулася і наша арганізацыя — Федэрацыя рускіх канадцаў, наш Ванкуверскі аддзел.

7 снежня мінулага года Міхаіл Сяргеевіч Гарбачоў выступіў у Арганізацыі Аб'яднаных Нацый з прамовай, якая дала чалавецтву новыя надзеі на забеспячэнне міру ва ўсім свеце. І ў гэты самы час мы былі ашломлены паведамленнем аб вялізных маштабах разбурэнняў, нанесеных стыхійай Армянскай Савецкай Сацыялістычнай Рэспубліцы, і колькасці чалавечых ахвяр. Калі людзі рабілі такі неабходны крок да міру на нашай планеце, мы атрымалі яшчэ адно папярэджанне аб тым, што існуюць сілы больш магутныя, чым чалавецтва. Магчыма, у час некантралюемай і сумнай па выніках катастрофы прырода хацела напаміць, што Зямля — наш агульны дом і што мы павінны нястомна працаваць, каб выратаваць яго ад разбурэння. Нам зноў напамілі аб тым, што нават, калі катастрофы здараюцца за тысячы кіламетраў ад нас, усё чалавецтва пакутуе і расплачваецца за гэта.

Так было ў час другой светнай вайны, калі ўвесь свет аб'яднаўся, каб перамагчы фашызм у Еўропе, калі мы ў Канадзе працавалі, дапамагаючы людзям у СССР узняць краіну з руін, разам з імі аплакавалі тых, хто загінуў у вайне. Гэтак жа і сёння народы ўсёй планеты аб'ядноўваюцца, каб дапамагчы народу Арменіі ўзняць з руін разбураныя землетрасеннем гарады і вёскі, раздзяліць яго смутак па загінуўшых, адрадыць старажытную зямлю — радзіму такіх выдатных мастакоў і музыкантаў, як, напрыклад, Арам Хачатурян. Музыка кампазітара любяць і выконваюць далёка за межамі яго роднай рэспублікі.

Канадцы рознага паходжання, і, вядома ж, рускага, беларускага, украінскага (з усёй правінцыі Брытанская Калумбія), мы шчыра выказваем спачуванне і сімпатыю да армянскіх братоў і сёстраў, якія пацярпелі ад вялікай прыроднай катастрофы.

У Ванкуверы па ініцыятыве Федэрацыі рускіх канадцаў быў праведзены мітынг,

на які мы змаглі залучыць восем этнічных рабочых арганізацый і стварылі Кааліцыю дапамогі пацярпеўшым ад землетрасення ў Арменіі. Праз чатыры дні Кааліцыя правяла першы мітынг у Рускім народным доме. Тут быў пакладзены пачатак збору сродкаў ад усіх жадаючых аказаць дапамогу армянам у іх бядзе. Тады праз Галоўнае праўленне ФРК і пасла СССР у Атаве мы накіравалі ў Ерэван восемнаццаць тысяч долараў. З таго часу сродкі паступаюць пастаянна.

Армянскі народ не застаўся сам-насам са сваёй трагедыяй, як не засталіся адзінокімі народы Украіны і Беларусі ў час трагедыі на Чарнобыльскай атамнай станцыі. Таксама, як у гады Вялікай Айчыннай вайны, усе савецкія людзі аб'ядналіся, каб перамагчы фашызм, так аб'ядналіся яны і сёння для барацьбы з разгулам стыхіі. Армянскі народ дапамагаў украінскім маці і дзецям, эвакуіраваным з небяспечных зон у час жудасных дзён аварыі ў Чарнобылі. А цяпер армянскім маці і дзецям аказваецца падтрымка ад усяго савецкага народа. Арменія будзе адбудавана і ўзнімецца з руін.

Катастрофу ў Арменіі выклікала прырода. Але мы ўсе павінны памятаць, што катастрофа, якую могуць выклікаць людзі, будзе мець куды больш страшныя вынікі. Прыклад Чарнобыля ў нас ужо ёсць. Мы не можам дазволіць, каб наша цудоўная планета была разбурана з-за экалагічнага забруджвання, вар'яцтва ваенных ці неахайнасці і безадказнасці тых, хто кіруе атамнымі станцыямі, хімічнымі і іншымі небяспечнымі вытворчасцямі. Нам трэба памножыць нашу сумесную работу па забеспячэнню міру, развіццю дружбы і ўзаемаразумення, каб папярэдыць любую магчымасць непрыроднай катастрофы.

Ад імя Кааліцыі дапамогі пацярпеўшым ад землетрасення ў Арменіі хачу выказаць сардэчнае спачуванне тым, хто страціў родных і сяброў у час гэтай трагедыі. Мы падзяляем ваш боль і смутак. Мы таксама падзяляем вашу надзею і ўпэўненасць, што старажытная зямля будзе адбудавана ў гонар і памяць тых, хто загінуў.

Надзея НЯХОДА.

Канада.

ЦІКАВАЯ з'ява назіраецца ў нас у апошні час. Чым бліжэй 17 верасня, а з ім і 50-годдзе вызвалення Заходняй Беларусі ад польскай акупацыі, тым часцей надараецца чытаць у друку, што акт гэты з боку Савецкай краіны нібыта быў неправамерны.

Ваяводскі Дом культуры ў Беластоку выдаў у мінулым, 1988 годзе чарговыя два нумары квартальных бюлетэняў пад загалоўкам «Дыскусія», якія кранаюць беларускую праблематыку. Бюлетэнь гэты выдаецца ад 1982 года і часта спалучаецца па два нумары.

Першы — 17-ты нумар прысвечаны ў асноўным беларусам у Польшчы. У ім змешчаны цікавыя гістарычныя кароткія нарысы А. Мірановіча, С. Яновіча, артыкулы М. Шаховіча, Е. Шульборскага, Я. Чывіна.

АБ «ДЫСКУСІІ»

І тут жа — невядома чаму — змешчаны запіскі з БССР Яна Леанчука пад надта выразнай назвай «Смутак Беларусі». З іх вынікае, што на працягу трох дзён, якія аўтар правёў на Беларусі, ён заўважыў толькі «...смутак, падобны на працяглае энку ад неназванай болі». Ці не па тых часах, калі тут былі «крэсы»? Леанчук убачыў «вобраз страшнага ўпадку і зачарнай нянавісці». У Навагрудку — «нікасць», «змучанне», «шэрыя твары людзей», і толькі ў веруючых, якія выходзілі з касцёла, з вачэй білі «рэшткі надзеі», хоць і яны «змешваюцца з галасамі распачы». Адаін з гэтых веруючых (прозвішча аўтар не падае) Леанчуку сказаў: «Мы жывем таму, што жыве каталіцкая Літва».

Вось такая філасофія. Не трэба нават працаваць, каб жыць! У Гродне ізноў «адчуваў боль, таму што не пачуў беларускай мовы». Нядобра гэта, што тут пярэчыць. Але да месца было б, відаць, параўнанне з Беластокам — бюлетэнь жа датычыў Беласточчыны!

У гады «перестройкі» аб сваіх недахопах мы гаворым шчыра. Гэта праўда, што цэрквы, касцёлы і дамы маленняў іншых веравызнанняў занядбанія. Магілішкі таксама. Па меры магчымасці памылкі выпраўляюцца. Але не прадбачаем адбудовы магіл каханак паасобных паэтаў, у тым ліку Міцкевічавай Марылі Верашчакі. Няхай зоймуцца гэтым яе блізкія.

Другі — 18-ты нумар бюлетэня прысвечаны 70-годдзю незалежнасці Польшчы, але ў сапраўднасці — выбельванню постаці Ю. Пілсудскага. Адаін гэтым матэрыялам даў У. Юзвюк у трэцім нумары «Нівы» за 1989 год. Піша ён, што «выбелены ў рамках ліквідацыі «белых плямаў» Маршалак быццам не здраднік інтарэсаў працоўных і не крэатар палітыкі Крэсаў Усходніх». Сапраўды, супярэчлівая гэта постаць у гісторыі Польшчы, а тым больш у гісторыі Беларусі. Для беларусаў ён проста — захопнік, натхніцель палітыкі асімілятарства.

Сярод далейшых артыкулаў ізноў Я. Леанчук у мініяцюрах пад загалоўкам «Выдабытае з памяці», з якіх палова не датычыць успамінутай гадавіны. Гэтым разам ён чамусьці вырашыў паставіць пад сумненне факт, што насельніцтва Заходняй Беларусі шчыра і з вялікай радасцю вітала Чырвоную Армію ў 1939 годзе. Абвінавачвае сялян Заходняй Беларусі ў здрадзе Айчыне Польшчы, скардзіцца на існуючыя падзелы паміж імі, а іх крыніцай лічыць падзеі 1939 года, хоць у сапраўднасці яны значна глыбейшыя.

У. Юзвюк піша, што вітанне Савецкай Арміі было ўсюды ўрачыстае і «здзіўляюча шчырае» — усюды прамовы, мітынгі, павітальныя вароты, вечарыны. І не была гэта здрада сваёй Айчыне таму, што беларусы айчынай міжваенную Польшчу не лічылі.

Здаецца, што аўтар мініяцюр Я. Леанчук імкнецца зрабіць сенсацыю нават з тых фактаў, якія ўжо вядомы або даўно асуджаны, і — пры кожнай нагодзе — знаходзіць падтрымку ў мясцовай польскай прэсе. Не думаем, каб такія артыкулы ўздзейнічалі на ўмацаванне добрасуседскіх адносін.

ПНР.

У. ВОЛОДЯ.

АКАЗВАЕМ ДАПАМОГУ

Паважаны калектыў Беларускага таварыства «Радзіма» рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»! Мы вельмі ўдзячны за вашу памяць аб нас і за газету «Голас Радзімы», якая расказвае нам аб жыцці роднай Беларусі і ўсёй Савецкай краіны. Жадаем вам усю добрага і вялікіх поспехаў у вашай плённай рабоце. Яна дапамагае нам, суайчыннікам, хто жыве ўдалечыні ад Радзімы. Нядаўна атрымаў лі і прачыталі высланую вам брашуру «Дом, у якім мы жывём». Вельмі яна нам спадабалася. Вялікае дзякуй.

Цяжка перажываем страшную трагедыю ў Арменіі. Хочам выказаць наша шчырае спачуванне сем'ям загінуўшых у гэтай катастрофе. Наш аддзел ФРК у Таронта таксама ўключыўся ў кампанію па збору сродкаў у фонд дапамогі пацярпеўшым ад землетрасення. Вельмі прыемна, што многія краіны і міжнародныя грамадскія арганізацыі, у тым ліку і Канада, прыйшлі на дапамогу Савецкай Арменіі.

Марыя І. Уладзімір ХІЛЬЧУКІ.

Канада.

ТЫЧЫЦЦА ЎСІХ

Хачу напісаць пра нашы агульныя справы, якія тычацца ўсіх ці, ва ўсякім выпадку, многіх і цікавыя для ўсіх.

У снежні мінулага года наведалі Нью-Йорк Міхаіл Сяргеевіч Гарбачоў і яго жонка. Гарбачоў выступіў у ААН з прамовай, у якой выказаў дакладную і існую праграму захавання і ўмацавання міру на нашай планеце. Прымалі яго вельмі добра, а часта нават з захапленнем. На амерыканцаў Міхаіл Сяргеевіч зрабіў самае найлепшае ўражанне. Вядома, палітыкі, якія ўвогуле ваража настроены да ўсяго савецкага, паспяшаліся перакруціць, каб выставіць Гарбачова і яго прапановы ў скажоным выглядзе, каб шырокія масы не ўбачылі станоўчага ў яго праграме. Праўда, гэта маляўдаецца пакуль. Вестка аб страшным землетрасенні ў Арменіі прымусіла савецкага лідэра спыніць візіт, але ўсё важнае і патрэбнае было зроблена.

Хачу спадзявацца, што гэтая трагедыя прывядзе да прытомнасці некаторыя гарачыя галовы ў Арменіі і яны перастаюць патрабаваць аддзялення Нагорнага Карабах ад Азербайджана. Паколькі я сачыў (праўда, не вельмі акуртна) за развіццём падзей, то змог пераканацца, што ў гэтым замешаны армянскія эмігранты, настроеныя па-антысавецку. Незразумела, чаму ўсялякім самазваным лідэрам дазваляюць хваляваць розумы і пракаваць масы на экстрэмізміцкія ўчынкы. Мне здаецца, што ўлады павінны быць больш строгімі ў адносінах да такіх людзей.

Валерый ЖАРАУ.

ЗША.

AN OLD-AGE pensioners' home was recently put up at a beautiful spot of Mogilev Region, on the picturesque Dnieper bank. It boasts convenient and attractive furniture, light cosy bedrooms, parlours and a dining-room. This home has everything that a person might need. The inmates are waited upon, the medical personnel take good care of them. The life here is comfortable and pleasing.

The old-age pensioners' and invalids' homes are wholly maintained by the state. Their inmates are not only provided with food, clothes and footwear but cultural and medical service. Prosthetic appliances, deaf-aids and spectacles are given to those who need them free of charge. Close to 80 old-age pensioners' and invalids' homes have been opened in Byelorussia over the years of Soviet rule. They accommodate nearly 20,000 people, provided for by the state.

Who are the inmates of those pensioners' homes? Let us make the acquaintance of one of such people, 83-year-old Kazimir Kazimirsky. Before the war he had lived in Borisov. He was married and had three children. His children died under the occupation. Shortly after the war his wife died too. Kazimir remained alone. He worked on the railway before reaching retirement age.

Kazimirsky did not start a new family. Nor did he have any relations, near or distant. He lived in a well-appointed flat granted to him by the state. Now he found his lonely life too hard for him. The district social department offered the pensioner accommodation in the local old-age pensioners' home.

At first he refused. He recalled a book depicting the life in revolutionary charity institutions. But one Sunday he went to look at the pensioners' home himself. There he dropped in on an old man, single like himself. A separate room, quality furniture, an air of comfort, not of the short-lived sanatorium kind but lasting and homely. After a week Kazimirsky himself became an inmate of the pensioners' home.

The Soviet government does all its best that due care should be given to the aged people in pensioners' homes. The rates of spending on food, medicines and other needs in pensioners' homes increased in the eleventh Five-Year Plan period by 20 to 25 per cent on the average.

Further bettering of life in pensioners' homes followed the decisions of the Councils of Ministers of Union republics adopted in 1967 on effecting a programme of construction of new pensioners' homes, furnishing them in a modern style, supplying them with medical, cultural and everyday equipment, equipping them with services and utilities. This programme is successfully under way.

And yet the question naturally arises: are aged people quite content with their life in the pensioners' homes? As a rule, elderly persons prefer living with their own family, in their habitual surroundings, in contact with their kith and kin, their children, doing home chores.

Can a pensioners' home offer conditions like real home? Certainly not. Pensioners' homes have never been and will never be the principal form of provision for old age. According to their wish or the wish of their children or relations old people, as a rule, stay in the family. In the family members of the community far advanced in years can make themselves extremely useful in the matter of bringing up the rising generation. All through the pensioners' home up-keep is much costlier than the average outlay on pensions, payment in kind is less acceptable for elderly people because a pension will allow them in a better way to meet their individual needs.

Still the need for pensioners' homes persists. They are the best accommodation for single people,

invalids and those who are in need of constant care.

Institutions for the care of old and sick people are of different kinds. Pensioners' homes are for aged persons. Institutions of a different kind are for badly disabled people. The third type is for young invalids who are not only taking treatments but learn various trades and get an education. Construction of commercial boarding houses of the hotel type has got under way of late. They are intended for those whose relations are unable to provide due care of the elderly Никитенко. Гол. Р. .niiig'fv')5 people at home. The relations pay for their upkeep in the institutions of this kind.

Well, let us suppose that the aged, single and feeble person should be averse to going to a pensioners' home and wishing to

valids' home. Their request was granted. At first the sisters were given separate rooms but they wished to share one room. After some time they asked for a third roommate. Neither of us had ever had a family of her own, the sisters explained, so give us an opportunity of being members of a large family.

As much attention to the aged as possible! Let their material and spiritual needs be satisfied to the full. Those are not mere catchwords but principles which underlie the organization of life and leisure in old pensioners' homes.

Labour is one of the fundamentals of treatment of aged persons and invalids. It results in their feeling better and enhancing their vitality.

In recent times, it has become part and parcel of the routine in

for keeping club documentation. Shortly after a person retires on pension he is entered by the trade union on the books of the "Veteran" club. At the same time the pensioner never loses touch with his workmates. No such thing. According to the plan of the veterans' board, aged people do lecturing before the workers' audiences and teach classes in the refresher courses arranged for younger workers. The pensioners are considerate to their comrades who may be taken ill and unable to attend the club. The sick persons are regularly visited by their friends who bring them factory news, human warmth and care.

Interesting are the activities of various groups under the aegis of the club. One of them concerned with nature protection is headed by former worker

xim has moved up to the 7th form. And now the third generation is thinking of the family tradition—about taking up the trade of car builders.

When the grandchildren ask Olga to tell them of her youth, she recalls the motor works settlement Krasnoye Urochishche where she once had come as quite a young girl. She also recalls people who were retrieving from ashes the town that lay in ruins after the war, who were getting their education and building a new factory. And Stepan tells about motor cars he has helped to make. The children are intent on his story. They imagine themselves working behind a Kulman drafting unit or in the cab of a powerful lorry.

The young people have families and homes of their own. But whatever happens, they hurry to their parents' home which warms their hearts, comforts and gives them joy.

The parents are also glad to live out the remainder of their days cheek by jowl with their children and grandchildren. Well, suppose it happens that a person has neither children, nor grandchildren. What then?

Here is Vasily Dybal, Chairman of the Minsk Motor Works Trade Union Committee:

So far we have not concerned ourselves with the problem of single pensioners. Over all this time it has happened twice that we had to intercede with the social security bodies for accommodation for motor works people in pensioners' homes. In the next two years we are planning to start building a home of our own specially for motor works pensioners. We'll see to it that an aged man or an invalid, in case he has no family, should not feel lonely in his home. Then the fact that side by side with you are familiar people, those with whom you once worked together heartens you and inspires with confidence.

By the decision of the BSSR government, in the five years to come factory pensioners' homes are planned to be constructed by all the important enterprises of the republic.

Not long ago a social security service of helping the single and disabled has been set up in Byelorussia. The co-operation of 36 social security departments of the executive committees of the republic's city and district Soviets of People's Deputies have been enlisted. The service is entrusted with all kinds of offices, such as bringing foodstuffs and hot meals, manufactured goods and medicines, receiving orders for making or repairing clothes. Also, the service workers will take sick persons to the polyclinic and comply with any other veterans' requests.

The activities of this permanent social security service are under supervision of the ministry and executive committees of local Soviets whose special objective is to explore the possibilities of its further extension and improvement. If need arises, single elderly persons are sent to boarding-houses. The truth is that far from everybody should be wishing to change the stereotyped way of life he or she has followed for years, consequently a considerate and tactful attitude is needed in every case. All the more important is the experiment of the home service. Никитенко. Гол. Р. dn'ye:f:dz?d

One more objective of the new service is to unite the efforts of all those who are willing to give a helping hand to the single and invalids. Patronage over them has been taken by upwards of 6,000 enterprises, the Komsomol and schoolchildren. The experiment is supported by public health care bodies, communication, consumer housing and communal services, trade shops and Red Cross society. The first results bear evidence to the fact that such service is of paramount importance. In the near future its affiliated departments will be set up under the auspices of all district social security bodies in the republic.

In Comfort at the Pensioner's Home

live out his days in his own flat where everything reminds him of his younger days enshrined in the memory. Such old people are also taken care of. Help to such lonely and sick persons is rendered not only by the social security bodies but by medical institutions and members of the Red Cross Society.

"I am deeply indebted to medical nurse L. Topopova from the Red Cross town committee for all the help she has been for years rendering me, a lonely person and an invalid. Without regard for time, she is taking care of me. I'd like to quote but one instance. When I was taken ill, Lilia made arrangements for a doctors' consultation, for all my laboratory tests and for me being operated on. And she accompanied me everywhere. Nurse Topopova is a true medical worker, considerate, sympathetic, kind..."

These words of thanks to the visiting nurse of the Minsk Red Cross Society town committee L. Topopova were written by pensioner Faina Kozlova.

It was no easy task to have an interview with L. Topopova because she is always on the go. Every day she has to visit nine single bedridden people. All in all, she is in charge of thirty sick persons.

High-spirited and busy, Lilia brings quiet and confidence to the homes of her wards. There was a peculiar case in her working career. Once schoolchildren brought news about a certain single woman, resident of Budenny street, who was taken ill. They told it at the district social security department. The department workers made inquiries and learned that the single woman had a sister who also lived in Minsk. Years before the two sisters had broken with one another and had lived apart all this time. Lilia had an idea to visit the sick woman's sister. As the elderly woman heard of her sister's illness, she felt greatly upset. Pulling herself together, she accompanied Topopova to her patient. Shortly, with the help of social security bodies, the two sisters got a large flat in a new housing estate of Minsk and came to live together.

The Shemetov sisters, on the contrary, hankered for communal living. Once they lived in different streets of Mogilev. Then they moved to one flat where they could live together. Now the elder sister Serafima began ailing, it was heart complaint. The younger Glafira had a hard time looking after her sister. Then on the advice of the social security department inspector, the Shemetov sisters filed in an application requesting for accommodation in the old in-

boarding-houses of the general type, psychoneurologic boarding-houses and children's boarding-houses.

Naturally, every boarding-house has labour conditions of its own. Boarding-house workshops in Minsk Region specialize in making artificial flowers, lace and hand-knitting. Sewing craft is developed in a number of boarding-houses.

Boarding-houses have ancillary holdings and various workshops. The aged persons and invalids have an opportunity of doing a small bit of regular physical or intellectual work involving, as a rule, their former habits, bents and interests.

It stands to reason that these occupational activities are supervised by an inspector and correspond to doctor's orders. Medical personnel check on the effects of occupational therapy on the patient's condition and the results are entered in his (or her) case record.

Sparing, well-organized labour is beneficent for aged persons and invalids. Doctors have every reason to assert that labour processes are the most effective means of medical rehabilitation of these patients.

Half of the profits obtained in the ancillary holding and boarding-house workshops are paid in cash, the remaining fifty per cent are used for cultural purposes and improvement of amenities of everyday life in the boarding-house.

Many pensioners join together for shared activities. This was the way in which the "Veteran" club sprang up under the auspices of the Minsk motor works. Thirty years back, when the club was just set up it had a membership of 50. Those were the first pensioners of the factory.

Today the membership has grown to be upwards of a thousand and a half. The motor works management set aside special premises for them where they can get together to decide their own problems. It is a tradition that once a week, on Wednesday, the club is given the run of all the halls of the motorworks Palace of Culture. That day concerts to the pensioners are given by professionals and children's amateur art performers. Veterans meet men-of-letters and scholars, cultural workers and educational specialists. They talk to them, tell them about their own life.

But this does not mean that the factory's pensioners can get together only on a day like that. Nothing of the kind. The club has a number of premises used for the meetings of the club board, trade union committee and

Ivan Shilov. The members of this group gratuitously planted an alley of fruit-trees near the Palace of Culture. Pensioners also laid out a communal garden in the factory prophylactarium which is a favourite place of rest for the workers.

There are upwards of a thousand and a half pensioners at the Minsk motor works. Over a thousand and a half human destinies. And an aged person can have no better happiness than to be conscious of his having lived his life with a purpose and to know that his children follow in his footsteps. Now let us get acquainted with the family of one of the pensioners, former motor factory worker.

Every time a holiday comes Olga and Stepan Shuk await their children and grandchildren to come visiting. There is hardly enough room at the large table for everybody. They are 32 in number—their children with their wives and husbands and grandchildren. All of them are called by their names and patronymics. They have a long time been grown-up. But to their mother and father they are children as before and need kindness and care.

Olga and Stepan got jobs at the motor works in the first post-war year. Here they met, fell in love and threw in their lot with one another for the rest of their lives. The factory people were never sparing of their attention to the young family. First they were given a room in the hostel, then a one-room separate flat and after some time a four-room flat. Olga and Stepan had six children born to them. The parents raised them all, brought them up and set them on their feet. Each of the children chose his or her trade after his heart. Their parents helped them with advice. Mikhail, Alexander, Lyudmila and Larisa are engineers. Galina is a confectioner, Natalya—a craneoperator. The boys and daughter Lyudmila got a higher education. Larisa graduated from the automotive training college, Galina from a culinary school. Lyudmila and Natasha followed in their parents steps. They got jobs at the motor works. Olga and Stepan's sons-in-law work in different workshops of the same factory.

The state and the factory have always given a helping hand in the upbringing of the children. Accommodation in children's institutions, free vouchers in Young Pioneers' camps, material support—the family was entitled to all this help. That reflects the care of our state about families with many children.

Ten grandchildren are growing up in the family. The older Pavel has finished 8 classes, Ma-

Добрая слава ў Аршанскім раёне ідзе аб цэнтральным сельскім Доме культуры эксперыментальнай базы «Межава». Па выхадных днях сюды нават з райцэнтра прязджае моладзь правесці вольны час.

Толькі год назад адсвяткаваў наваселле Дом культуры, але паспелі сельскія культработнікі зрабіць многае. Ахвотна ідуць людзі на заняткі хоры, у гурткі сольных спеваў, мастацкага чытання, танцавальны. Арганізоўваецца тут і свой духавы аркестр. Калектыву самадзейных артыстаў у «Межаве» налічвае больш за 200 чалавек.

Для аматараў спорту ўстаноўлены сталы для настольнага тэнісу, бильярдныя. Неўзабаве плануецца адкрыць цір.

НА ЗДЫМКАХ: заняткі ў танцавальным гуртку праводзіць Аляксандра МАКСІМЕНКА; сямікласніца мясцовай школы Іна ГАЛЬКЕВІЧ вучыцца іграць на гітары.

Фота Ю. ПАУЛАВА.

АРМЯНСКІ КРЫТЫК ДАСЛЕДУЕ ТВОРЧАСЦЬ МАКСІМА ТАНКА

СПОВЕДЗЬ ПАЭТА

(Заканчэнне. Пачатак у № 12).

ясна ўсведмляючы шляхі і задачы грамадскага развіцця.

Тэма Вялікай Айчыннай у творчасці М. Танка далёка не вычэрпваецца вершамі, паэмамі, напісанымі ў тыя дні. Яна ўзнікае зноў і зноў. З моманту выхаду першага зборніка паэта да нашых дзён не перастае трывожыць лёс планеты, ён адчувае адказнасць перад людзьмі, перад памяццю гісторыі і заветаў бацькоў. Гэтыя вершы адлюстроўваюць асабістыя адносіны аўтара да вайны, да ядзернай пагрозы, да спецыфічных хвароб цывілізацыі. І хаця ў іх няма характэрных рысаў вайнавага характару, але ў гэтых творах добра адчуваецца народжаная ў польмі вайны чалавечая мара. Жывое пачуццё ў вершах М. Танка выказана свабодна, натуральна, яно не блякне ад паэтычнай формы, якая тут праўляецца як «унутраная форма», што раскрывае змест:

**Правяраю эстафету:
Праметэй, які вырваў агонь з рук
Зейса**
Перад тым як закулі яго ў ланцугі,
Галавешку паспеў перадаць майму
продку.

**Той — у ракушцы жменю вугалля
Перадаў сваіму сыну...
І так з рук у рукі
Перадавалі агонь, покуль ён
Пад надзейнай апекаю маці маёй
Не зацэпліўся ў бацькоўскай хаце.
Сёння польмя я берагу.**

**Як жа так магло здарыцца, што
Трапіў гэты агонь у злачынныя рукі,
Якія маю спапялілі зямлю
І зараз падпальваюць свет!
Правярайце штодзённа
Эстафету агню!**

З самага пачатку творчага шляху Максіма Танка вельмі ярка прасочваецца яго намаганні, накіраваныя на адлюстраванне духоўнага складу свайго народа. З якой упартасцю малады Максім Танк імкнуўся да вытокаў беларускай народнай творчасці, захапляўся народнымі песнямі, шукаў шляхі ў свет творчасці класікаў беларускай літаратуры, стараўся аднавіць масты да дарэвалюцыйнай школы нацыянальнай паэзіі! Можна было б многа гаварыць пра тое, як паэт уславіў у сваіх вершах прыроду, пра самабытныя рысы нацыянальнага светаадчування ў яго творчасці.

**Не толькі ўзяў таму я гэту мову,
Што на ёй рэкі, пушчы гаманілі,
Шумелі ў полі каласы і травы,
Пераклікаліся па гнёздах птушкі,**

**Што з ёю лёгка было стаць чым хочаш —
Пявучай скрыпкай,
жаўруком,
паэтам.**

**Я гэту мову ўзяў сабе таму, што
Зашмат у ёй было гаротных песень,**

**І мне хацелася прынесці болей
Ёй чалавечай радасці і сонца.**

**Таму цяжэй мне, як другім, калісьці
На гэтай мове стаць было паэтам.**

Знамянальна, што паэт глядзіць на свой родны край, на яго мінулае і сучасны дзень з вышынні новай перспектывы,

Свайё дзейнасцю і творчасцю Максім Танк адыграў вялікую ролю ў развіцці пачуцця нацыянальнай самасвядомасці, нацыянальнай гордасці свайго народа. Аднак ён рашуча выступаў супраць настраў у месніцтва і нацыянальнай правінцыяльнасці. Пачуццё самапавагі народа ён заўсёды звязваў шырокім і дзейным інтэрнацыянальным светаадчуваннем. На глыбінных пластах інтэрнацыянальнай культуры фарміраваў паэт і сваё творчае светааруменне.

У Максіма Танка ёсць і асобныя ўражальныя творы. Але ў даным выпадку больш істотна іншае: здольнасць паэта ствараць працяглае лірычнае дзеянне, разгорнутую гісторыю думак і перажыванняў, што складае цэлыя цыклы вершаў, асобныя кнігі, якія пераплятаюцца, і ў выніку ўзнікаюць новыя пытанні, настраі, трактоўкі. У рэшце рэшт уся творчасць паэта выстройваецца ў адно цэлае.

Усё гэта выглядае стройна і, здавалася б, патрабуе ад «будуўніка» толькі пэўнай сумы ведаў. У сапраўднасці справа больш складаная, таму што паэзія не ёсць энцыклапедыя. Над цяжкасцю спазіжэння мазайкі эпох і культур стаіць значна больш сур'ёзная цяжкасць — творчага разумення, што дасягаецца толькі азарэннем усведмлення, асэнсавання глыбінных сувязей паміж непадобнымі з'явамі.

Тэрмін «інтэлектуальная паэзія» сёння вельмі папулярны. Але часцей за ўсё інтэлектуальнасць разумеецца збеднена — як эрудыцыя, а не як інтэлектуальны працэс, для якога эрудыцыя служыць усяго толькі неабходным інструментарыем. Улоўліванне сувязей, прычын і вынікаў патрабуе каласальнага напружання; менавіта яно і ёсць творчасць, стварэнне новых якасцей.

Максім Танк — прынцыповы гуманіст. Для яго вялікае барацьба за лепшыя ідэалы чалавечства — гэта барацьба не толькі за сацыяльную справядлівасць, але і за паэзію супраць антыпаэзіі, за гармонію супраць дэструктыўнасці, за розум супраць бясплоднага, самагаўнага крыўляння.

Ствараемы паэтам вобраз сучасніка і трагічны, і аптымістычны. У зборы яго твораў на тэму сучасніка, які разгортаецца з гадамі, пачуццё выверана розумам, а розум сагрэты пачуццём. Уяўленне яго бязмежнае і ў той жа час заўсёды акаймавана інтэлектуальнай пранікліваасцю:

**Не, гэта — не музей,
Яшчэ адзін круг пекла,
І, можа, круг апошні,
За якім не знойдзем
Ні жыцця, ні смерці.**

**Тут анямелі цэгла і бетон,
Жалеза скурчылася ў невыносных
муках,**

**І з чарапоў людскіх
Дашчэнтну выпалі агонь
Усе утопіі старога свету,
І веру ў бога, і ў Мікада,
І ўсемагутны чалавечы розум.**

**Садома і Гамору,
Кажуць, знішчыў бог,
Пампею з Геркуліпапам — Везувій,
Хатыні і Лідзія — фашысты.**

**Хто ж сэрца тваё знішчыў,
Хірасіма!
Маўчаць,
Падавіўшыся пачкамі долараў,
Даведнікі, экскурсаводы,
Тэлебачанне, радыё, друк...
Няўжо маўчыць і сумленне!**

Цыклы вершаў Максіма Танка пра Японію, Балгарыю, Польшчу — гэта споведзь, што вырвалася з самага сэрца паэта. Не красамоўнасць, не прыём прамоўцы. Паэт раскрывае сваё інтымнае, а тым самым суб'ектыўна — аб'ектыўна адносіны да краёў блізкіх і далёкіх геаграфічна ад яго роднай Беларусі.

Эстэтычны ідэал Максіма Танка, выказаны ў гэтых цыклах, — не застылая трафарэтная думка, а пастаяннае напружанне, бітва ідэй, роздумы, сумненні, запальныя знакі і разважанні. Паэт не дае адназначных адказаў, але кіча чытача не заставацца ўбаку, уключыцца ў філасофскую спрэчку аб прызначэнні паэта, аб мэце і сэнсе мастацтва.

Шмат вершаў прысвяціў Максім Танк і брацкім народам нашай многанациянальнай краіны. Яго захаплялі спакойныя, чыстыя рэкі Расіі, яе неабсяжныя прасторы і лясы, стэпавыя вятры, якія пахнуць хлебам, зялёнае польмя бяроз, высокія горы Каўказа, старыя вуліцы Вільнюса, творчасць армянскага паэта Грыгорыі Нарэкацы.

Вершы гэтыя простыя і ясныя і па сэнсу, і па форме. Класічныя метры, дакладная рыфма, купасцы выяўленчых сродкаў — метафар, параўнанняў — вось што кідаецца ў вочы. Але затое кожны раз, калі метафара ўжыта, яна аказваецца дакладна на месцы, адзінай і неабходнай менавіта тут.

Паэт не цураецца пафасу, але толькі ў тых выпадках, калі пафас гэты апраўданы ўсім напружаннем верша, усім сапраўдным строем выкліканай ім буры пачуццяў. Часцей за ўсё гэта загараецца ў яго вершы, калі размова ідзе пра высокае пачуццё абавязку — у першапачатковым яго значэнні.

І ў першым, найўнім вершы, і ў сваіх сталых творах Максім Танк застаецца верным беларускаму фальклору. У народнасці яго сіла і своеасаблівасць яго паэтычнага даравання.

У вершах М. Танка ёсць прастата, дэмакратызм, высокая духоўнасць і неаслабная ўвага да людзей, да свету, да таго, пра што ён піша:

**Мая хата — з краю,
Таму ў яе першую грукаюць
Вятры, збіўшыся з дарогі,
Хмары снежныя і дажджлівыя,
Птушкі пералётныя,
Сакавікі і лістапады,
Кірмашовыя дні,
Працавітыя будні,
Змораныя падарожнікі...**

**Мая хата — з краю.
І ў таго, хто жыве ў ёй,
Усе дні — клапатлівыя,
Усе ночы — бяссонныя,
Усе лавы — занятыя,
І ніколі не гуляюць,
Ні хвіліны не святкуюць
Ні печ, ні качарэжнік,
Ні міскі, ні лыжкі,
Ні конаўкі, ні цымбалы.**

Кожны чытач у паэтычным свеце Максіма Танка знаходзіць і яго самога, і

тое, што нельга вызначыць, што бяскольца ўласцівае менавіта яму, і тое, што не абмяжоўваецца толькі беларускай культурай, а з'яўляецца асаблівасцю чытачу, у які жыве і жыве паэт. Нараджэнне вялікага майстра рэгіструецца не толькі ў пасведчанні аб нараджэнні — дзе нарадзіўся, калі нарадзіўся. Месца нараджэння нашага паэта — не толькі вёска Пількаўшчына, дзе ў верасні 1912 года ўбачыў свет Яўген Скурко, але і ўся Беларусь таго часу, а «настаўнікі» Максіма Танка, смела можна сказаць, з'яўляюцца — уся беларуская многавяковая паэзія, народныя песні і легендарныя казкі і прымаўкі, прытчы і байкі.

Пра паэта многа напісана. Яго мастацтва даследуецца, ацэньваецца не толькі ў мясцовым, нацыянальным, але і ў інтэрнацыянальным аспекце. У яго паэзіі асабліва прыцягваюць размах і глыбіню мыслення. У іх прыкметныя не столькі гібкасць выразных сродкаў і багацце ўяўлення, колькі этычныя ідэалы.

З вершаў Максіма Танка можна стварыць даволі аб'ёмісты том у серыі «Светнай паэзіі» (адбіраючы па самым строгім патрабаванні).

У гэтым сціплым артыкуле пра творчы свет вылучэнне тэм чыста ўмоўнае, таму што М. Танк — адзін з тых паэтаў, чыю творчасць цяжка падзяліць і класіфікаваць па тэматыцы. Творчасць М. Танка выключна цэльная. У ёй прыкметная знешняя аднатыпнасць вобразаў, пастаянны зварот да адных і тых жа эмацыянальных выразаў, што яшчэ раз сведчыць аб цэльнасці яго ўнутранага свету.

Творчасць М. Танка не з'яўляецца гісторыяй ці ўспамінам пра мінулае. У ёй будучыня, дзе жыве творчая, вечная душа лірыка:

**Я толькі частку невялічкую
Змог праспяваць
Таго, што расказалі мне
Вятры,
Дарогі,
Валуны і рэкі,
Лясы і зоры;
Я толькі частку невялічкую
Змог перадаць,
Што гаварылі вочы,
Вусны,
Рукі
Людзей, з якімі жыву і сустракаўся.**

**Таму пад песнямі маімі
На першым месцы
Подпісы іх стаўце.**

Уся творчасць М. Танка аб'яднаная цяжкай, але спакойнай мужнасцю сапраўднай дабрыні і даверу да чалавека.

Для паэта вершы — гэта і прызначэнне і праклён і шчасце, і мука, і свяшчэнны абавязак!

Народны паэт Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы, лаўрэат Ленінскай прэміі Максім Танк нядаўна святкаваў 75-годдзе. Але даўно вядома, што біяграфія паэтаў маюць свой асобны адлік і яго вядуць не гады, а вершы і кнігі.

Час бяспільны перад тварам паэзіі. Жаўцеюць старонкі, а вершы па-ранейшаму захоўваюць подых маладосці, нібы працягваюць выходзіць з-пад пяра таго маладога паэта, які глядзіць на нас з вокладкі сваёй першай кнігі.

Фелікс БАХЧЫНІЯН.

ПОГЛЯД З СЁННЯШНЯГА ДНЯ

СТВАРАЎ, ЧАКАЮЧЫ РАСКАЯННЯЎ

ДА 180-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ
М. ГОГАЛЯ

Чым цікавы чалавеку наша ХХ стагоддзя пісьменнік Мікалай Гоголь? Што шукае і знаходзіць у яго творчасці наш сучаснік?

Здавалася б, вельмі дарагі гэта класік літаратуры ад клопатаў сённяшняга дня. На самай справе — вельмі і вельмі блізка. Здавалася б, персанажы «Мёртвых душ», «Шынля», «Рэвізор» і іншых яго твораў у глыбокім мінулым. Не, яны яшчэ сярэд нас, побач з намі.

У 1836 годзе Расія ўпершыню ўбачыла камедыю Гоголя «Рэвізор». З таго часу п'еса абышла тэатры амаль усіх еўрапейскіх краін і сёння з поспехам ідзе на азіяцкіх сценах. Сусветна вядомы даччы крытык Георг Брандэ пісаў у 1888 годзе аб «Рэвізор»:

«Запрабавалася больш за 40 гадоў, каб скандынаўская драма ў асобе Гераміна Ібсена паднялася на гэтую вышыню. Германская драма не дасягнула яе і па сёння».

Публіцыст і драматург, вядомы савецкі міністр адукацыі Анатолій Луначарскі адзначаў: «Да таго часу, калі будзе існаваць ірацыялізм, цяганіна і да т. п., да таго часу будзе жыць «Рэвізор» як самая непасрэдная сатыра на рэчаіснасць».

Хутка ідуць гады. Непазнавальна мяняецца свет. На зямлі з'яўляюцца самалёты і ракеты. Толькі чалавек не спяшаецца змяніцца. За рулём «Мерседэса», які прыйшоў на змену брычцы, не так ужо рэдка можна ўбачыць бессаромнага двойніка Чычыкава. У кіраўніцтва вялікай гаспадарні — самадура Сабакевіча і туюпага выканаўцу Дзяржынскага ў міністэрскім красле — хабарніка Ляпіна-Цяпкіна. Гоголь убачыў іх сваім пільным вачы і апісаў з неперадатым майстэрствам. Ён нібыта адлюстраванне іх і для будучыні.

Тое, што ён абсмяяў, ужо не можа паказацца пацучым кіпны. Імёны яго персанажаў даўно сталі ўжываць, увайшоўшы ва стайку рускай мовы: хлестаробачка, плюшкін, наздроў, гогольскія героі не адчуваюць сёння. І з мінулага перададзена да нас перасцярога Гоголя: «Невучтва з цемнага! Яно робіць чалавека абыякавым да свету і пакут падарожжа і забабоны. Пры невучтве гіне розум і трыумфуе зайздрасць».

Ні ў «Рэвізор», ні ў «Мёртвых душах» няма станоўчых герояў. І гэта характэрна: маральны твор, гаварылі старажытныя людзі, гэта твор пра людзей без маралі. Гоголь расшыфраваў тут вялікую тайну: дабро ёсць дабро, нават калі яму ніхто не служыць. Зло ёсць зло, нават калі ўсе злыя.

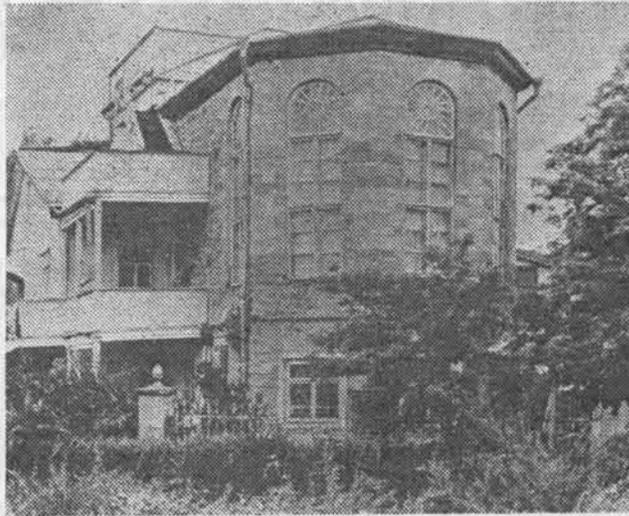
Гоголь сапраўды быў «чалавекам, які смяецца» рускай літаратуры. (Па дзіўнаму збегу акалічнасцей дзень яго нараджэння — 1 красавіка). Ён ствараў, чакаючы раскаянняў. У адказ жа чуў рогат і смех. Здалёку, скрозь гады гучыць крык гараднічага з «Рэвізора»: «З чаго смеяцеся? З сябе смеяцеся! Эх вы!»

Па-новаму чытаюцца сёння многія радкі Гоголя, якія не ўспрымаліся раней. Па-новаму разумеецца сёння многія яго словы. Амаль па-прачыны цяпер, у дні перабудовы, гучыць яго голас з «Аўтарскай споведзі»: «Я убежден, что теперь всякому тому, кто пламенеет желаньем добра, кто русский и кому дорога честь земли русской, должно брать многие места и должности в государстве с такой же ревностью, как становился некогда из нас всяк в ряды противу неприятелей спасать родную землю, потому что неправда велика и много опозорила».

Гаўрыл ПЕТРАСЯН.

3 АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

У Мінску ў Палацы мастацтва працавала цікавая выстаўка надзвычай цікавага чалавека, рускага паэта і мастака Максіміліяна Валашына. Якім жа ветрам занесла ў наш горад патэтычныя і мастацкія творы, пра аўтара якіх да апошніх часоў шырокай грамадскасці было амаль невядома? Яшчэ раз з удзячнасцю ўспомнім перамены, што вяртаюць народу забытыя або малавядомыя, але вартыя глыбокай пашаны імёны. Да такіх належыць і імя Максіміліяна Валашына. Выстаўку ў Мінск прывёз кіеўскі кааператыў ЭТА (Эксперыментальнае творчае аб'яднанне). На ёй экспанаваліся фатаграфіі, якія раскажваюць аб жыцці М. Валашына, пра яго блізкіх, шматлікіх сяброў — славуных рускіх паэтаў, мастакоў, якія заўсёды знаходзілі цёплы, шчыры прыём у доме гасцінных гаспадароў катэбельскага дома. У гэтым месцы, на самым беразе сіняй Катэбельскай бухты размясціўся цяпер Дом творчасці Саюза пісьменнікаў СССР. У самім доме Максіміліяна Валашына — яго музей. На выстаўцы экспануецца 60 акварэлей мастака з гэтага музея. Пра жывапісныя творы Максіміліяна Валашына ў сваіх успамінах пісьменнік і журналіст Эмануіл Міндлін засведчыў: «Ён пісаў іх многа, з захапленнем, натхненнем і з такім жа майстэрствам, як пісаў вершы. ...невялікія выстаўкі яго акварэлей зрэдку адкрываліся ў Маскве, выклікалі вялікую цікавасць і памнажалі шэрагі яго паклоннікаў. У сутнасці ўсе яны пра адно і тое ж — пра мудрасць і прыгажосць блізкай яму кіеўскай зямлі і неба над ёю. Такого малага кавалка зямлі і такога малага ўча-

ства кавасць і памнажалі шэрагі яго паклоннікаў. У сутнасці ўсе яны пра адно і тое ж — пра мудрасць і прыгажосць блізкай яму кіеўскай зямлі і неба над ёю. Такого малага кавалка зямлі і такога малага ўча-

стка неба над ёй! Але ў гэтых малых кавалках зямлі і неба зоркі паэт і мастак бачыў невычэрпныя сусветы!»

НА ЗДЫМКАХ: дом М. Валашына ў Катэбелі; М. Валашын. «Пейзаж». 1932 г.

БЕЛАРУСКАЕ МАСТАЦТВА У ІСПАНІІ

НАС СУСТРАКАЛІ ДОБРАЗЫЧЛІВА

У лістападзе мінулага года ў Іспаніі прайшлі Дні СССР на прыкладзе Беларусі. Багатай была культурная праграма гэтых Дзён: сустрэчы з дэпутатамі гарадоў Сарагосы, Памплоны, Уэскі, Валенсіі. Адбыліся выступленні беларускага ансамбля «Харошкі», салістаў Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета народных артыстаў БССР В. Скарабагатава, Л. Колас, піяніста І. Алоўнікава.

Да правядзення Дзён культуры былі прымеркаваны выстаўкі «Жывапіс Беларусі XVII—XVIII стагоддзяў (партрэт, ікананіс)», «Традыцыйнае народнае мастацтва Беларусі канца XIX—XX стагоддзяў (ткацтва, саломка)» і «Беларускі савецкі жывапіс 1970—1980 гадоў». Яны экспанаваліся ў Сарагосе ў палацы Састага XVI стагоддзя і ў зале правінцыяльнай дэпутатцыі. Гэтыя культурныя падзеі знайшлі шырокае адлюстраванне ў іспанскім друку. Фрагменты выступленняў і канцэртаў трансліраваліся па тэлебачанні Сарагосы і Мадрыда. Некалькі тэлеперадач было прысвечана выстаўкам, якія выклікалі вялікую цікавасць. За дзень калекцыя тэрмін экспанавання (з 5 па 20 лістапада) гэтых тры выстаўкі паглядзелі больш за 11 тысяч гледачоў. На іх адбыліся цікавыя сустрэчы беларускіх мастацтвазнаўцаў з гледачамі. Апошніх цікавіла ўсё: гісторыя Беларусі, асаблівасці яе гістарычнага лёсу, адносіны да нацыянальнай мовы, помнікаў культуры, сістэма аховы і рэстаўрацыі помнікаў, умовы падрыхтоўкі мастакоў і рэстаўратараў, народных майстроў, існаванне і характар мастацкай адукацыі ў БССР. На экскурсіях можна было пераканацца ў вялікай цікавасці іспанскай моладзі да Беларусі.

На выстаўках вяліся і прафесійныя размовы пра беларускае мастацтва. Прафесар Сарагоскага ўніверсітэта Хасэ Гарсія Юэар адзначыў высокі прафесійны ўзровень беларускіх мастакоў. Асабліва яму спадабаліся палотны М. Савіцкага, В. Цвіркі і Л. Шчамялёва. Дэкартывнасць і маляўнічасць жывапісу Л. Шчамялёва, В. Сумарова, А. Кішчанкі ўразіла мастацтвазнаўцаў і гледачоў. Мастацтвазнавец Хасэ Мануэль Дзіяс Санчо падкрэсліваў нацыянальную своеасаблівасць беларускага жывапісу і яго эмацыянальную выразнасць.

Усе тры выстаўкі былі даволі арыгінальна прадстаўлены. Савецкі жывапіс экспанавалі ў спецыяльнай выставачнай зале, дзе кожны твор быў індывідуальна падсвечаны. Дзве другія выстаўкі адбыліся ў палацы XVI стагоддзя. На-

роднае мастацтва — у каралеўскай зале з плафонным жывапісам XVIII стагоддзя, сцены былі ўпрыгожаны палотнамі з гістарычнымі сюжэтамі, аксамітавымі драпіроўкамі, якія дэкарыравалі парталы. Для тэмпернага жывапісу і партрэтнага мастацтва была выдзелена зала ў стылі ампір. Таму стварэнне экспазіцыі беларускага мастацтва XVII—XVIII стагоддзяў было звязана з вялікімі цяжкасцямі. Але дзякуючы сумесным намаганням іспанскіх і беларускіх мастацтвазнаўцаў, экспазіцыя атрымалася вельмі цікавай.

Выстаўка рэпрадукцый старажытнага жывапісу Беларусі XII—XVIII стагоддзяў размясцілася перад залай, дзе былі размешчаны трынаццаць помнікаў XVII—XVIII стагоддзяў: тры партрэты і дзесяць ікон. Ціха гучала беларуская і руская музыка XVII—XVIII стагоддзяў, што стварала пэўную эмацыянальную атмасферу. Успрыманне як старажытнага, так і народнага мастацтва падрыхтоўвалі помнікі беларускага ткацтва — пасцілкі, якія былі размешчаны на галерэі XVI стагоддзя. Яны і сталі ўводнай залай для знаёмства з беларускім нацыянальным касцюмам, ручнікамі і вырабамі з саломы.

Збіральнік і прапагандыст іспанскага народнага касцюма ў Сарагосе Мігель Ангель Лаос Келес знайшоў нямала падобнага ў ткацтве двух народаў. Ён запрасіў беларусаў у сваё атэльё і падрабязна азнаёміў са своеасаблівацю арагонскага касцюма, паказаў экспанаты, старыя здымкі. На развітанне ён падарыў Дзяржаўнаму мастацкаму музею БССР іспанскую народную хустку.

На выстаўках, лекцыях, у гасцях у іспанцаў мы ўвесь час знаёміліся з дзівосным народам, які з вялікай цікавасцю і павагай ставіцца да беларускага мастацтва і культуры. У сваю чаргу гаспадары імкнуліся паказаць нам унікальныя помнікі Іспаніі ад рымскага часу па сённяшні дзень. У шматлікіх паездках па Іспаніі, пры знаёмстве з помнікамі мастацтва ў Мадрыдзе, Сарагосе, Уэсцы, Сорые, Утэба, Арагоне, Фон дэ Тодасе — радзіме Франсіска Гоі мы ўвесь час сустракаліся з добразычлівым і ветлівым народам Іспаніі. Увесь час адчувалі цёплыя адносіны. Аб тых незабыўных днях напамінае каталог «Мастацтва Беларусі», які быў надрукаваны ў Іспаніі. На вокладцы каталога беларускі арнамент пакладзены на «іспанскі сіні» колер, што стала сімвалам дружбы двух народаў.

Надзея ВЫСОЦКАЯ.

ЛЮДЗІ РЭДКІХ ПРАФЕСІЙ

ДАРАЖЭЙ ЗА ЗОЛАТА

Пры ўваходзе ў гэтае незвычайнае памяшканне невялікая шылдачка: «Небяспечна для жыцця. Ядавітыя жывёліны!» Заходзім у яго з апаскай. Уяўленне малое цэлыя полчышчы агрэсіўных гадзюк. Шчыра кажучы, спачатку пры кожным шораху хацелася бегчы.

Змей, якія б поўзалі, не відаць. Уздоўж сцяны ў два ярусы стаяць клеткі, ці, на прафесійнай мове герпеталагаў, — тэрарыумы. Гэта драўляныя скрыні з нержавеючай металічнай сеткай. У кожнай клетцы-тэрарыуме ўманціравана награвальная лямпа з адбівальнікам магутнасцю 40—60 ват. Дапаўняе няхітрае абсталяванне пайпка і сухі мох у якасці падсілачнага матэрыялу.

А вось і самі гадзюкі. Яны адчуваюць сябе ў штучным асяроддзі паўнапраўнымі гаспадарамі і нават ахвотна пазіруюць перад фотакамерай. Куды ж мы ўсё-такі трапілі?

— У невялікі серпентарый, ці, прасцей кажучы, змеагадавальнік, — усміхаецца малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута заалогіі Акадэміі навук БССР Сяргей Косаў. — Віцебшчына — самая «змяіная вобласць». Тут найбольш высокая шчыльнасць гадзюк: ад 5 да 250 асобін на гектар. Для параўнання: у цэнтральнай частцы рэспублікі на гектары іх да 33 штук ці ўвогуле няма. Вось чаму месца-распалажэнне першага ў Беларусі серпентарыя аказалася на Віцебшчыне...

А калі яшчэ больш канкрэтна, то змеагадавальнік, у якім пакуль утрымліваецца эксперыментальная партыя са ста жывёлін, знаходзіцца ў вёсцы Шчытоўка Бабінавіцкай паляўнічай гаспадаркі Сяненскага раёна. Аднак іх пагадоўе плануецца павялічыць да дзвюх тысяч асобін ужо ў бліжэйшы час. Самыя спрыяльныя ўмовы адлову гадзюк у жніўні і верасні. Для іх утрымання рыхтуюць спецыяльныя вальеры, а да зімы была абсталявана бетаанаваная зімавальная яма, напоўненая сухім імхом і пакрытая ахоўнай сеткай.

А пакуль у вёсцы Шчытоўка такіх вольных серпентарый, у якіх гаспадарыць паляўніцтвазнаўца Віцебскага абласнога савета таварыства паляўнічых і рыбалоў Юрый Лысенка, Сяргей Косаў і старшы лабарант названага інстытута Андрэй Максімаў. Вялікую практычную дапамогу энтузіястам у

арганізацыі змеагадавальніка аказаў егер Бабінавіцкай паляўнічай гаспадаркі Пётр Максак: у нарыхтоўцы лесаматэрыялаў, вырабе і ўстаноўцы абсталявання, падказаў месца знаходжання паўзуноў.

Афіцыйна першы ў рэспубліцы серпентарый створаны летась. Задума ж яго выношвалася Юрыем Лысенкам даўно. У пачатку васьмідзесятых гадоў ён быў у Балгарыі, дзе сустрэўся з калегамі з Азербайджанскай ССР, якія літаральна падштурхнулі яго да ідэі стварэння змеагадавальніка ў Беларусі. Некалькі разоў пасля гэтага Юрый Іванавіч ездзіў у Мінск, у Маскву, на розных узроўнях вёў перагаворы аб адкрыцці «змяінай справы». І, нарэшце, здолеў арганізаваць навукова-практычнае супрацоўніцтва паміж Інстытутам заалогіі АН БССР і Беларускай таварыствам паляўнічых і рыбалоўцаў па распрацоўцы пытання «Ахова і рацыянальнае выкарыстанне гадзюкі звычайнай у Беларусі».

— Мы хочам на базе Бабінавіцкай паляўнічай гаспадаркі, у зону якой уваходзіць 68 тысяч гектараў паляўнічых угоддзяў і 50 гектараў ворнай зямлі, стварыць эксперыментальна-даследную гаспадарку па развядзенню гадзюкі звычайнай, — расказаў С. Косаў. — Асноўны напрамак нашай работы — атрыманне яду, адзін грам якога на сусветным рынку каштуе да паўтары тысячы долараў. Сапраўды такі грам даражэй за золата. Але галоўнае не ў грошах, а ў тым, што ад гадзюкі з'яўляецца адзінай і незаменнай сыравінай для вытворчасці многіх лекавых прэпаратаў...

Сяргей Уладзіміравіч па «змяінай тэме» мае па-сапраўднаму энцыклапедычныя веды. Аказваецца, гадавая патрэбнасць нашай фармацэўтычнай прамысловасці ў сухім ядзе 1 974 грамы. Існуючыя ў краіне серпентарыі даюць яго толькі 1 350 грамаў. Астатнюю колькасць доводзіцца за валюту купляць за мяжой. Наўрад ці такое становішча можна лічыць нармальным, калі ў нашай краіне такую сыравіну для медыцыны можна атрымаваць з лішкам. Пры ўмове, калі расшыраць сетку серпентарыяў.

Лекавыя сродкі на аснове змяінага яду прымяняюцца ў медыцынскай практыцы як кроваваспыняльныя пры правядзен-

ні поласцевых, чарапных і сардэчных аперацый, як болесцішальныя пры лячэнні рэўматызму, артрытаў, сардэчна-сасудзістых захворванняў, гіпертаніі, бронхіальнай астмы, некаторых формах злаякасных пухлін, эпілепсіі. Без яду немагчыма прыгатаванне процізмійнай сыраваткі, з дапамогай якой штогод ратуюць тысячы людзей, укушаных ядавітымі паўзунамі.

Адзначана, што працягласць жыцця гадзюк у няволі ў сярэднім сем месяцаў. Кормяць іх у асноўным лугавой жабай. Для адной дарослай асобіны норма кармлення — тры жабы на тыдзень, якіх яна загрынае за адзін прыём. Непрацяглае змяінае жыццё ў няволі важна выкарыстаць для актыўнага ядазбору. У прыродзе гадзюка пазбаўляецца ад яду, калі забівае ахвяру. Таму перад ядазборам жывёліну каля тыдня не кормяць.

Ва ўмовах невялікага змеагадавальніка ў Бабінавіцкай паляўнічай гаспадарцы за адно «даенне» атрымліваюць у сярэднім 350 міліграмаў яду. Па агульнапрынятай тэхналогіі ядазбор ажыццяўляецца не больш як два разы ў месяц, каб празмерна не знясіліваць жывёлін. У бліжэйшы час віцебскія герпеталагі (так называюцца людзі, якія працуюць з паўзунамі) маюць намер дэвесці колькасць змей у серпентарыі да дзвюх тысяч.

За год ад адной гадзюкі атрымліваюць да 20 міліграмаў каштоўнай сыравіны ў сухой масе. Аднак разам з чыста практычнымі задачамі вырашэцця і праблема аховы прыроды. Змей у рэспубліцы, як і ўсюды ў краіне, становіцца ўсё менш і менш. Многія іх віды занесены ўжо ў Чырвоную кнігу. У многіх месцах ідзе актыўны працэс асушэння балот ці, наадварот, заталенне ўчасткаў пры стварэнні вадасховішчаў. Натуральная гібель рэптылій у такой сітуацыі непазбежна. Значыць, перыяд масавага адлову іх важна прымеркаваць да часу асушэння ці заталення тэрыторыі. Трэба ўлічыць і тое, што гадзюка застаецца пакуль «белай плямай» для навукі. Таму адначасова са здабычай яду ў Бабінавіцкай паляўнічай гаспадарцы вядзецца вывучэнне гэтых своеасаблівых жывёлін.

Віталь ФЭДАРАУ.

спорт

На мажорнай ноце завяршаюць зімні сезон беларускія спартсмены. Так, на чэмпіянаце краіны па біятлону сярод жанчын мінчанка Валянціна Образава атрымала залаты медаль у каманднай гонцы на 15 кіламетраў.

«Золата» і ў магіляўчаніна Алега Рыжанкова, які на першынстве СССР па біятлону ў складзе зборнай «Дынама» быў пераможцам у эстафетнай гонцы 4×7,5 кіламетра.

Коротка аб міжнародных спаборніцтвах з удзелам спартсменаў Беларусі.

У першую чаргу адзначым упэўненае выступленне гандбалістаў СКА на Кубак еўрапейскіх чэмпіёнаў. Яны двойчы (32:19 і 30:23) абыгралі чэхаславацкую «Дуклу».

Каманда СССР заваявала Кубак Мексікі па сучаснаму пяцібор'ю. У асабістым заліку перамог італьячанін Андрэй Смірнов — 5 586 ачкоў.

На матчы лёгкаатлеткі Вялікабрытаніі, СССР, ЗША, які прайшоў у Глазга, вызначыліся мінчанка Андрэй Суднік (бег на 800 метраў) і Франц Касцюковіч (спартыўная хадзьма на 5 кіламетраў). Яны сталі пераможцамі гэтых спаборніцтваў.

Нядаўна Ігар ЖАЛЯЗОУСКІ вярнуўся з Галандыі, дзе тры разы стаў пераможцам першынства свету па спрынтарскаму мнагабор'ю. Цёпла сустрэлі мінчане свайго земляка (на здымку) на Мінскім чыгуначным вакзале. І вось новае паведамленне. Беларускі канькабежац прыняў удзел у розыгрышы Кубка свету ў Херэвене і перамог на дыстанцыі 1 000 метраў.

Фота Д. ЦЕРАХАВА.

ВЯЛІКАМУ КАБЗАРУ

Памяці Тараса Шаўчэнкі савецкая пошта прысвяціла вялікі матэрыял — амаль 20 паштовых мініяцюр, больш за 80 мастацкіх канвертаў і 20 спецыяльных штэмпеляў. Усе гэтыя выпускі — цэлая тэматычная калекцыя аб жыццёвым шляху прагоннага хлопчыка, ссільнага салдата, правядзенага члена Акадэміі мастацтваў, вялікага ўкраінскага паэта.

Радзіма Т. Шаўчэнкі ў вёсцы Морынцы. Пра гэта расказваюць дзве паштовыя маркі. Дом яго бацькоў у вёсцы Кірылаўка адлюстраваны на мастацкім канверце.

Адзін з найбольш значных твораў ранняга перыяду — паэма «Кацярына». На паштовым знаку 1937 года ілюстрацыя да паэмы па малюнку Т. Шаўчэнкі.

У 1847 годзе Т. Шаўчэнка быў арыштаваны і за рэвалюцыйныя вершы засланы ў салдаты ў Арэнбург. У 1858 годзе пасля амністыі Шаўчэнка прыехаў у Пецярбург. Тут ён зблізіўся з колам някрасаўскага «Современника», з Чарнышэўскім, з многімі рускімі і польскімі рэвалюцыянерамі.

47-ю гадавіну свайго жыцця Т. Шаўчэнка сустрэў цяжка хворым і 10 лютага 1861 года памёр. Пахаваны паэт у Каневе па-над Кіевам. На яго магіле на Тарасавай гары ўстаноўлены помнікі. Ён адлюстраваны на канверце. У Каневе створаны музей-запавядаўнік Т. Шаўчэнкі. Гэтакі музей-пашта неаднаразова прысвячала выпускі канвертаў.

У нашай краіне шануюць вялікага ўкраінскага паэта. У многіх гарадах узведзены помнікі, якія адлюстраваны на пяці паштовых марках і амаль 20 мастацкіх канвертах. Яго імем названы інстытуты і школы, тэатры і праспекты, вуліцы і параквады. Многія з іх мы можам убачыць на паштовых марках і канвертах нашай краіны.

У 1961 і 1964 гадах у многіх гарадах спецыяльнымі штэмпелямі былі адзначаны дзень памяці і 150-годдзе з дня нараджэння Т. Шаўчэнкі, была выпушчана марка і ў Балгарыі.

Сёлет, да 175-гадовага юбілею Т. Шаўчэнкі, Міністэрства сувязі СССР выпусціла паштовую марку з партрэта паэта, мастацкі канверт. У дні юбілею на Кіеўскім паштамце праведзена спецакцыя. Была таксама выдадзена паштовая картка з адлюстраваннем помніка Кабзару і словам «Запавету».

Леў КОЛАСАЎ.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

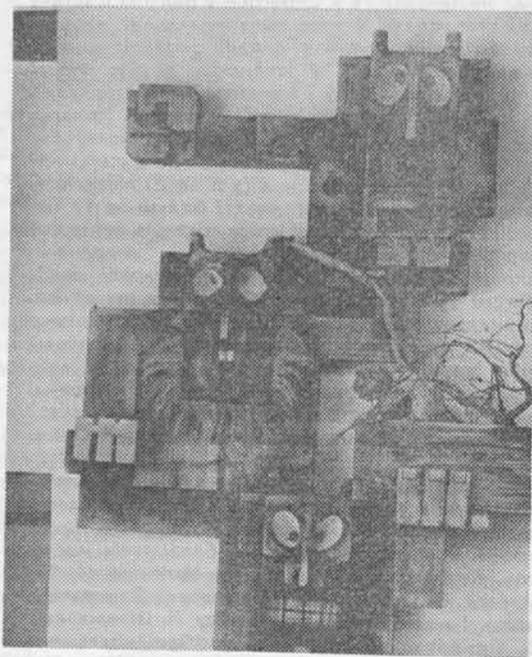
НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Індэкс 63854. Зак. 354

Працуе Вікенцій ПУЗАНКЕВІЧ дызайнерам у Беларускай канструктарска-тэхналагічным інстытуце гарадской гаспадаркі (БелКТИГГ). А ў вольны ад работы час бярэ гліну, лепіць з яе фігуркі, аблявае іх у духоўцы дома. Акрамя гэтага, у ход ідуць ніткі, каўпачкі ад бутэлек, алоўкі...

А яшчэ Вікенцій Іванавіч рэжа па дрэву, піша карціны, афармляе кнігі, прыдумвае ўзоры для работ па дрэву, цацкі для дзяцей.
НА ЗДЫМКАХ: В. ПУЗАНКЕВІЧ за любімым заняткам; работа майстра.

Фота І. КУРМАНОВІЧА.